

LUNDS UNIVERSITET

Centrum för teologi och religionsvetenskap

EN UNDERSÖKNING OM BARNVERKSAMHET I SVENSKA KYRKAN.

Om barns rätt att fira gudstjänst som de fullvärdiga, spirituella människor de är.

Bernice Magnusson 851202-4020

Vårterminen 2012

Teologi: Examensarbete för kandidatexamen

TEOK51, 15 hp

Handledare: Stephan Borgehammar

Examinator: Samuel Rubenson

ABSTRACT

It is often stated that the Gospel is for all people, regardless of age. This essay addresses the issue of children in worshiping communities in Church of Sweden. I examine how children are worshiping, and how they can build understanding and develop through it. I wanted to see how the communities work for the children and how they give them tools and help to guide them into participation. According to the Church Order¹ children shall have a special position in Church of Sweden. What priority do the children have and what kind of teaching is used? Church of Sweden meets thousands of children each year, and the first impression the children get about the Church is therefore extremely important. It is often the first impression that is crucial to determine whether people want to come back to the Church or not. What kind of activities does the Church of Sweden offer for the children today? I have looked at two Swedish congregations. I have visited them and interviewed them twice with nine month between the interviews just to see if there have been any changes over the terms. I wanted to know what kind of view the congregations had on children and theology. Then I compared the different communities in this essay. The aim in this essay is to give the reader more knowledge about how the Church of Sweden acts with children in different activities which the assemblies offer, and why they do it. I also wanted to find out how these activities can help children to actively be a part in the worship in the Church of Sweden today. The main objective of this essay is to look more closely at Sunday Schools. Why do some congregations have those, where do they come from and how do they operate? How can the Bible be retold to children today and make it real? I have also examined how well the Church of Sweden faces children's existential needs and the need to talk about faith. Children are own intellectual individuals who have the right to be heard and to take place in the church as all the others. What view do the congregations have on the children's right to spiritual development in the churches? I fear that some communities think of bringing children in at the centre in the church as a problem. I do not think anyone would imply that children are not important, but the question is, how important are they? And what place shall they be allowed to take in the activities? Who teaches them, is it someone with a pedagogic or theological education, or is it the person that handling the economics? I also wonder how we teach our children. Does it matter which "Bible For Children" is used? I argue that it does matter because each of these books has a different view on both children and God. Some of the Bible books for children are very stereotypical, other is not. Some is close to the text and some is not close to the text. This means according to me that a service for children can differ significantly when it comes to how God is portrayed. A service for Children is as important as a service for adults. Therefore, I have watched the whole spectrum of what a worship service for children contains.

---

¹ Kyrkoordning 2010, Första avdelningen, Inledning.

INNEHÅLL

1. INLEDNING

1.1 FÖRORD.....	4
1.2 SYFTE.....	5
1.3 PROBLEMFÖRMULERING OCH FRÅGESTÄLLNING.....	5
1.4 MATERIAL.....	6
1.5 TEORI OCH METOD.....	6
1.6 AVGRÄNSNINGAR.....	6

2. SÖNDAGSSKOLAN

2.1 SÖNDAGSSKOLANS HISTORIA.....	7
2.2 SÖNDAGSSKOLAN IDAG UTIFRÅN INTERVJUER.....	10
2.3 SÖNDAGSSKOLANS MATERIAL OCH METOD.....	16
2.4 DISKUSSION, SAMT SAMMANFATTNING OM BARNENS PLATS I GUDSTJÄNSTEN.....	17

3. VERKSAMHETEN

3.1 BARNVERKSAMHETEN I TVÅ VALDA FÖRSAMLINGAR.....	19
3.2 INTERVJUFÖRSAMLING 1.....	20
3.3 INTERVJUFÖRSAMLING 2.....	22
3.4 SAMMANFATTNING OCH ANALYS AV FÖRSAMLINGARNAS ARBETE.....	24
3.5 BARNENS BIBLAR, OM HUR MAN ANVÄNDER DESSA OCH VARFÖR.....	25

4. SVENSKA KYRKANS GRUPPVERKSAMHET FÖR BARN I TEORI OCH PRAKTIK.....

4.1 VEM TAR HAND OM BARNEN? OM RELATIONEN MELLAN ÄMBETSÄRARE OCH LEKFOLK UTIFRÅN KYRKOORDNINGEN.....	31
4.2 VÄRDEGRUND FÖR SVENSKA KYRKANS BARNVERKSAMHET.....	33
4.3 DISKUSSION.....	41
4.4 STÄMMER TEORI OCH PRAKTIK ÖVERENS?.....	43

5. SLUTDISKUSSION

5.1 HUR OMSÄTTES KYRKLIG PRAKTIK FÖR BARN SÅ ATT DE KAN VARA EN GUDSTJÄNSTFIRANDE GEMENSKAP?.....	45
5.2 BILAGOR.....	47

6. LITTERATURLISTA.....

1. INLEDNING

1.1 Förord

Låt barnen vara, och hindra dem inte från att komma hit till mig! Himmelriket tillhör sådana som de.
(Matt. 19:14)

Söndagsskolan har en varm plats i mitt hjärta, detta då jag har varit söndagsskolledare i ett antal år. Söndagsskolan är ur ett forskningsperspektiv ett intressant fenomen att studera då anställda och ideella på ett pedagogiskt sätt kan möta barn utifrån deras perspektiv och förhållningssätt i den kristna kyrkan. Söndagsskolan har funnits i Sverige under en lång tid. 1851 kom söndagsskolan till men ansågs dock vara ett komplement till folkskolan. Sedan 1951 då söndagsskolan firade sitt 100 års jubileum har söndagsskolan varit en ideell, religiös rörelse som fram till idag har påverkat många människors liv genom generationerna som på ett eller annat sätt växt upp med söndagsskola.² Personligen har jag mött blandade känslor från dem som har gått i söndagsskola när de var barn. Några av dem som gick i söndagsskola för ca 60 år sedan har minnen av opedagogiska präster som sett söndagsskolan som ett tillfälle att lära barn det de själva tyckte var viktigt att kunna om kristendomen, istället för att se barnen och möta dem där de var med deras frågor och nyfikenhet, istället för att använda sig av deras kreativitet för att skapa ett rum där självkänslan kunde växa hos barnen och ett trons frö kunde planteras hos dem som kunde få växa genom hela livet. Jag anser att barnen är det viktigaste vi har, dem ska vi vårda och förvalta då de är vår framtid. Om vi ska ”gömma undan” och tysta ner barnen under gudstjänsten blir det ingen gudstjänst. Då görs inte Gud en tjänst...

Sedan kom man till honom med barn, för att han skulle lägga händerna på dem och be. Lärjungarna visade bort dem, men Jesus sade: "Låt barnen vara, och hindra dem inte från att komma hit till mig! Himmelriket tillhör sådana som de." Och han lade händerna på dem och gick sedan därifrån. – Matteus 19:13-15

För mig är det viktigt med söndagskolans upplägg så att barnen får med sig något när de går därifrån, precis på samma sätt som prästen lägger ner förberedelsetid på predikan så att gudstjänstbesökarna inte lämnar kyrkan tomma inombords utan med något med sig som har fått dem att tänka till eller som på något sätt har stärkt dem. Att det är viktigt att reflektera över vad vi har för barnsyn är ett faktum. Men gör vi det? Hur predikas det för barn i Svenska kyrkan idag? Det finns olika barnbiblar man kan välja mellan som alla har sin utgångspunkt i Bibeln 2000 men ”berättar och gestaltar” bibeltexterna på olika sätt. Därför kommer jag även att analysera dessa i förhållande till vilken barnsyn och gudsbild som presenteras i respektive bibel för barn, då dessa utgör en central roll i barnens gudstjänst.

---

² Fridén, George & Westin, Gunnar (red.), *Svensk söndagsskola genom 100 år: en krönika i ord och bild*, Ernst Westerberg, Stockholm, 1951. Förord.

1.2 SYFTE

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur man kan forma en kyrklig praktik för barn så att de kan ingå i en gudstjänstfirande församling. Vilken plats kan barn ges i en gudstjänst och i ett församlingsliv? En stor del av uppsatsen handlar om söndagsskolan, detta för att studera hur denna form av undervisning och gudstjänstform påverkar barn och församling. I denna uppsats har jag tagit reda på om söndagsskolan kan ha en betydande roll för barn och vara berikande för ett gudstjänstliv i Svenska kyrkan.

Inför min uppsats har jag studerat hur barnverksamheten i några utvalda församlingar i Svenska kyrkan tar sig uttryck. Detta för att göra en undersökning i hur väl församlingar i Svenska kyrkan arbetar och reflekterar över barnpedagogik i förhållande till teologi. Till min hjälp har jag använt mig utav andras forskning i utvecklingspsykologi, beteendevetenskap, kateketik samt religionspedagogik. Barnverksamheten i Svenska kyrkan kan se mycket olika ut i olika församlingar. Barnverksamheten i Svenska kyrkan rymmer en hel uppsjö av olika församlingars sätt att bedriva kyrka för barn, som i grund och botten handlar om hur barns teologiska reflektioner får ta plats i t.ex. en söndagsskola som i många församlingar blir barnens gudstjänst. Som blivande präst vill jag veta om Svenska kyrkan betraktar barn som fullvärdiga, intellektuella och bedjande individer med rätt att vara en del av en gudstjänstfirande gemenskap.

1.3 PROBLEMFORMULERING OCH FRÅGESTÄLLNING

Hur kan en söndagsskola i Svenska kyrkan se ut idag, och hur såg söndagsskolan ut när den kom till Sverige? Hur kan man bedriva söndagsskola i en modern församling så att den kan vara aktuell och givande för barn idag? Uppsatsen ämnar bringa klarhet i *vad* man gör i sin församlingsverksamhet för barn, *hur* man bäst kan bedriva denna verksamhet och framförallt *varför* den finns och varför man gör som man gör. Får barnen fira gudstjänst på egna villkor i svenskkyrkliga församlingar?

Frågeställning: Hur omsätter man kyrklig praktik för barn så att de kan ingå i en gudstjänstfirande gemenskap? För att kunna besvara den frågan har jag undersökt olika områden som berör barn och gudstjänst i Svenska kyrkan. Frågor som väcks av problemformuleringen:

1. Vilken plats ges och får barn i gudstjänsten?
2. Hur påverkar söndagsskola barn och församling?

1.4 MATERIAL

Jag har jämfört olika barnbiblar, samt agendor och annat material som används i den barnverksamhet i de församlingar jag undersökt. Annan litteratur är hämtad från beteendevetenskaplig och religionspedagogisk forskning. Jag har även använt mig av de riktlinjer som Svenska kyrkan själv arbetat fram, nämligen *Kyrkoordningen, Riktlinjer för barn* samt *Lärande och undervisning – grund för Svenska kyrkans pedagogiska arbete*.

1.5 TEORI OCH METOD

Hur jag har undersökt detta:

Beteendevetenskapligt: Intervjuer med personal i valda församlingar.

Principiellt: Diskussion utifrån intervjuer i relation till litteratur om kyrklig barnverksamhet.

Jag har valt att använda mig av litteratur i religionsvetenskap som berör ämnet religionspedagogik, samt ett urval av litteratur som främst behandlar ämnet barnpsykologi/pedagogik. En del av materialet är ett särskilt framtaget "söndagsskolematerial." Jag har valt att *intervjua* de anställda som arbetar med barn- och familjeverksamheten i Svenska kyrkan i Lunds nio församlingar. För att göra detta har jag träffat de ansvariga för barn- och familjeverksamheten i respektive nio församlingar. Intervjuerna har ägt rum i församlingshemmen där jag under intervjun både fört anteckningar och spelat in intervjuerna på band. (Det fanns nio församlingar när jag påbörjade examensarbetet. I skrivande stund har det skett en sammanslagning vilket innebär att det numera finns sju församlingar i Lunds stad.) Jag kommer att fokusera på två församlingar i denna uppsats som jag även efter drygt två terminer har intervjuat ytterligare en gång. En *komparation*, alltså en jämförelse kommer att göras avseende dessa två församlingar där jag tar upp likheter och olikheter som berör deras barn- och familjeverksamhet och då främst om det finns någon verksamhet för barn under gudstjänsten så som ev. söndagsskola. En av metoderna jag använder mig av är också en *deltagande observation* då jag själv arbetat med barn i Svenska kyrkan och sedan fem år tillbaka varit söndagsskoleledare.

1.6 AVGRÄNSNINGAR

Självklart är det inte bara barnen som ska ha en central plats i Svenska kyrkan utan det måste även satsas på ungdomarna. Det är minst lika viktigt att lyssna till ungdomarna som för barnen. Jag har valt att skriva om barn- och familjeverksamheten i Svenska kyrkan i Lunds stift. Jag har studerat all barnverksamhet som församlingarna erbjuder. Men uteslutit de verksamheter som riktar sig till de barn som rent formellt har kvalificerat sig till ungdomsgrupper även om de befinner sig i gränslandet mellan barn och ungdom.

Det skulle vara väldigt intressant att fördjupa sig i ungdomsverksamheten och då främst för konfirmander och det konfirmandmaterial som används. Men jag har beslutat mig för att begränsa studien till de yngre barnen i Svenska kyrkan, främst åldrarna mellan 0 och 10-år. Min bedömning är även att en avgränsning måste göras i vilka församlingar som ska bli komparerade med varandra. Därför har jag valt ut de två församlingar i Lunds stad som enligt min mening satsat mest på en "särskild gudstjänst för barn" i form av söndagsskola. Dock har fakta hämtats in från samtliga församlingar i Lunds stad vilket naturligtvis ökar min kännedom om vad min uppsats berör.

2. SÖNDAGSSKOLAN

2.1 SÖNDAGSSKOLANS HISTORIA

I denna del av uppsatsen har jag använt mig av ej vetenskaplig litteratur, utan istället populär historisk litteratur vilket naturligtvis medför att den inte är helt objektiv. Dock anser jag att denna litteratur ändå är ett adekvat val för denna del som inte utgör en huvuddel i uppsatsen utan endast ska förtälja ett kort historiskt urval av söndagsskolan. Litteraturen jag använt mig utav här är: *Den svenska söndagsskolans historia* från 1926 skriven av Vallinder, G. Samt *Svensk söndagsskola genom 100 år: en krönika i ord och bild* från 1951 av Westerberg Ernst. I denna del kommer jag endast att omnämna tiden från söndagsskolans begynnelse fram till ungefär mitten av 1900 talet. Detta då jag har för avsikt att ge en kort historisk tillbakablick om söndagsskolans inträde, samt lite om dess utveckling, för att sedan göra ett hopp till hur söndagsskolan kan se ut idag. Det är alltså inte meningen att jag här ska presentera en empirisk undersökning över hela söndagsskolans historia från när söndagsskolan kom, fram till idag.

Söndagsskolans ursprung kan härledas till Robert Raikes (1735 - 1811) som var en engelsk boktryckare samt tidningsredaktör vilken började bedriva söndagsskola i Gloucester 1780. Då Raikes hade startat söndagsskola började han också att skriva om detta och väckte därmed ett intresse för söndagsskolan och flera söndagsskolor startades i England. Raikes började med söndagsskolan av mycket ädla skäl då han ej ville att fattiga barn skulle hamna i kriminalitet och leva i slummen och driva omkring på gatan vilket här var fallet. Intresset för söndagsskolan i Sverige kom lite senare och tog sin början på 1850 - talet. Söndagsskolan blev mer och mer populär vilket innebar att den spred sig till resten av Norden också då främst i Sverige och Finland. Söndagsskolan är en av de största rörelser inom den ideella verksamheten som rör sig inom det religiösa området i vårt land. Söndagsskolan firade sitt 100-års jubileum 1951, men dessförinnan var söndagsskolan inte en okänd rörelse utan mera ett komplement till folkskolan. På 1780 talet ersatte även söndagsskolan folkskolan som ännu saknades i stora delar av landet.³ 1851 började väckelsepredikanten C.O.

---

³ Vallinder, G., *Den svenska söndagsskolans historia.*, 1926 s. 6

Rosenius att göra söndagsskolan till en privatskola inom kristendomen, och detta främst inom väckelserörelsen som i sin tur var starkt influerade av det angloamerikanska kyrkolivet. Denna utveckling av söndagsskolan uppskattades inte av alla. Av olika anledningar var präster inte positivt inställda till denna nya rörelse. Söndagsskolan sköttes av lekmannafolk och inte präster vilket var en av anledningarna till motståndet. Ett annat motstånd till söndagsskolan var att den hade sina förebilder i den reformerta världen. Prästerna kände nu konkurrens från folkskolelärare som hade börjat undervisa i kristendom i högre utsträckning än prästerna själva. Söndagsskolan har till idag påverkat många barn genom generationerna, och satt sin prägel på många barn som vuxit upp.⁴

Söndagsskolan var från början en frivillig lekmannainstitution som undervisade kristendom i klasser på söndagarna. Detta skedde oftast dock inte alltid i en kyrklig lokal men generellt som en del av en kristen församlingsorganisation.⁵

I Rom 1907 hölls en världssöndagsskolkonferens, då bildades ”The World’s Sunday School Association” med säte i New York. Denna grundades med anledning till att det skulle finnas en söndagsskola inom räckhåll för varje barn i världen.⁶ Dessa konferenser har bidragit till att etablera och förankra söndagsskolan och har hållits i bl.a. London 1889, Jerusalem 1904 och Glasgow 1924 dit 2 810 personer kom från 54 nationer. I skrivande stund läser jag i *Den svenska söndagsskolans historia* att nästa konferens skulle hållas i Los Angeles, juni 1928.

År 1920 fanns det 287 426 söndagsskolor i världen med 2 586 825 lärare och 27 709 706 barn.

År 1924 fanns det 347 001 skolor och tillsammans 32 677 611 lärare och barn.⁷ Varför uppkom då söndagsskolan? Var det endast för att barnen drev omkring ute på gatorna? I boken *Den svenska söndagsskolans historia* vill författaren beskriva hur det i Sverige såg ut före 1851. Detta beskrivs på följande vis: Den första tiden av 1800- talet var en mörk tid i Sverige där folket levde i synd, vidskepelse och okunnighet. Lättsinnighet och trolöshet rådde för att inte att tala om dryckenskapslasten. Detta tillstånd var dock förklarligt då inte ens prästen levde i enlighet med Guds vilja. Prästen ansågs vara Kristi tjänare, och kunde han vara en drinkare, leva i otukt, dansa och skämta, vara girig och svärja var det inte konstigt om andra människor tog efter detta levnadsätt.⁸ Ett religiöst uppvaknande och ett andligt arbete ansågs alltså vara nödvändiga åtgärder för att råda bukt på detta syndiga leverne.

Runt år 1840 började en kvinna vid namn Amelie von Braun att ha söndagsskola. Amelie började tala om Jesus bland de fattiga och sedan predikade hon för stora människoskaror.

---

⁴ Westerberg Ernst *Svensk söndagsskola genom 100 år: en krönika i ord och bild*, Förord.

⁵ Westerberg Ernst *Svensk söndagsskola genom 100 år: en krönika i ord och bild*, s. 18

⁶ Vallinder, G., *Den svenska söndagsskolans historia.*, 1926 s.10

⁷ Vallinder, G., *Den svenska söndagsskolans historia.*, 1926 s. 11

⁸ Vallinder, G., *Den svenska söndagsskolans historia.*, 1926 s. 12-13

En åhörare berättar:

”Tror någon, att präster och rättrogne män tyckte illa om att den kvinnan trädde in i deras ämbete? Tror någon, att de ogillade, vad hon sade? Nej, där stodo prosten och adjunkten och grannprästerna och många skolmästare, och alla hörde uppmärksamt på. Alla lärde något av detta Guds sändebud, ty hon predikade värdeliga, och hon uppbyggde och stödde kyrkan mera än någon annan. Och allt folket, som fyllde hela kyrkbacken! Ack, de stodo där fängslade av den stora kraft, som utgick från denna märkliga kvinna, de förundrade sig över den visdom, som talade...”⁹

En 36-årig folkskolelärare i Stockholm vid namn Per Palmqvist fick upp ögonen för söndagsskolan. Han kom sedan att kallas för söndagsskolans fader. Det var när han var i England som intresset för söndagsskolan väcktes. Per Palmqvist var en av tre bröder. Alla tre var aktiva i baptiströrelsen. Dessa tre gjorde en resa till London. Där fick de se den stora världsutställningen och tillfälle att träffa den av dem välkände och älskade pastor George Scott. Scott visade bröderna en metodistisk söndagsskola med ca 250 barn och mellan 20-30 lärare och lärarinnor. Denna skola gjorde ett mycket djupt intryck på bröderna, också för att ingen som arbetade på skolan fick någon jordisk lön. Barnen kom från olika samhällsklasser och var mellan 5 och 16 år.¹⁰ Besöket som Per Palmqvist gjorde år 1851 i London fick stor betydelse även för den nya söndagsskolans litteratur och sångskatt. Palmqvist lärde nu känna fröken Betty Ehrenborg, född 1818. Hon var utrustad med god språkbildning och poetisk begåvning. Ehrenborg höll söndagsskola vilken började kl 8.00 för att både lärare och barn efter söndagsskolan skulle hinna fira högmässa. Hon började med psalmsång och bön.¹¹ Betty Ehrenborg gav ut sånghäften, *Andeliga sånger för barn* 1852 och 1856. Samt *Andeliga Dagdroppar* 1856. En av sångerna i denna samling hette *Guds barns trygghet*, ”Tryggare kan ingen vara än de kristnas lilla skara, stjärnan ej på himla fästet fågeln ej i kända nästet”. Sångerna var skrivna av den 24-åriga Carolina Wilhelmina Sandell.¹² Betty skrev själv sånger till söndagsskolan så som ”Så älskade Gud världen all”, ”Här en källa rinner” m.fl.¹³

En söndagsskolegång år- 1885 kunde se ut på följande sätt. Den inleddes med en psalmvers, läsning av 2-3 kapitel i Nya testamentet vilka lästes upp av barnen varav barnen sedan blev förhörda på innehållet av läraren. Bibelböckernas namn skulle kunnas utantill också på latin. Annan utantillkunskap var profeternas och apostlarnas namn, överskrifter till alla kapitel i Nya testamentet. mm. Sedan fortsatte man med Moseböckerna och Höga Visan.

---

⁹ Vallinder, G., *Den svenska söndagsskolans historia.*, 1926 s. 17-18

¹⁰ Westerberg Ernst, *Svensk söndagsskola genom 100 år: en krönika i ord och bild*, s. 22

¹¹ Vallinder, G., *Den svenska söndagsskolans historia.*, 1926 s. 30-31

¹² Westerberg Ernst, *Svensk söndagsskola genom 100 år: en krönika i ord och bild*, s. 42

¹³ Vallinder, G., *Den svenska söndagsskolans historia.*, 1926 s. 32

Sedan skulle man läsa ett kapitel eller några verser utantill från Gamla testamentet, hitta alla namn i Bibeln som syftade på frälsaren och mycket mer. Allt som allt höll söndagsskolan på i minst 3 timmar och detta varje söndagskväll.¹⁴

2.2 SÖNDAGSSKOLAN IDAG UTIFRÅN INTERVJUER

De anställda i de två församlingar jag valt att intervjua samt valt att intervjua ytterligare en gång efter att en tid passerat är de församlingar som väckt störst intresse då barnverksamheten varit riklig, samt att söndagsskola har funnits i dessa. De två församlingarna skiljer sig åt både storleksmässigt, hur det ser ut med lokaler i anslutning till kyrka samt i viss mån till vilken pedagogik man valt att använda sig utav.

Församlingarna jag har valt är följande:

1. Helgeands församling. ”I Helgeands församling betonar vi gärna att gudstjänst är något vi gör tillsammans. Den är inte en föreställning, utan Guds folks gemensamma bön och lovsång. Vid varje högmässa är därför många människor delaktiga i olika uppgifter.”¹⁵ Därför har jag tittat närmare på hur barnen är delaktiga i dessa ”olika uppgifter.” Helgeands församling ligger i en stadsdel som kallas för Klostergården i södra Lund. Helgeands församlingshem ligger i direkt anslutning till kyrkan vilket innebär att man inte behöver gå ”ut” för att ta sig emellan kyrka och församlingshem.

2. Sankt Peters Klosters församling. ”Vi arbetar aktivt för barnets skull, med barnet i blicken i olika verksamheter och gudstjänster.”¹⁶ Denna församling ligger i Lunds centrum.

Petersgården invigdes den 27 februari 1965 som församlingshem för S:t Peters klostrets församling.

Sankt Peters Klosters församling har således två kyrkor, Klosterkyrkan och Petersgården där all barn- och familjeverksamhet äger rum. Petersgården har ett stort församlingshem med rymliga lokaler för barn.

---

¹⁴ Vallinder, G., *Den svenska söndagsskolans historia.*, 1926 s. 47-48

¹⁵ <http://www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=665536>

¹⁶ <http://www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=640338>

Söndagsskola idag behöver nödvändigtvis inte kallas för *söndagsskola* men har ändå ofta stora likheter med typen ”söndagsskola”. Många församlingar runt om i landet väljer att kalla det för något annat, såsom ”Lillkyrka” eller ”Barnens gudstjänst.” Dock tänker jag använda mig av ordet söndagsskola i denna uppsats då många känner till detta begrepp. När jag intervjuade Lunds församlingar inom Svenska kyrkan 2011 fanns det nio församlingar i Lunds stad. Den 1 januari 2012 bildades Lunds östra stadsförsamling när Sankt Hans, Stora Råby och Östra Torn församlingar gick samman. Då fanns det även fem ”söndagsskolegrupper” i kontraktet, varav en hade barnministranter i högmässan.

Min ståndpunkt är att söndagsskolan har börjat komma tillbaka in i församlingarna i Svenska kyrkan, om än i något annan form än som det ursprungligen var. Söker man på ”Söndagsskola” på internet finner man församlingar inom Svenska kyrkan som skrivit om detta.

- ”Sedan ett par år är Söndagsskolan tillbaka i Västra Vingåkers kyrka.”
- ”Från början höll vi till i sakristian på söndagarna. Men det blev lite trångt, barnen måste ju få röra på sig och höras, berättar Anita König för Katrineholms-Kuriren.”¹⁷

En av mina huvudfrågor till de församlingar jag intervjuat var: ”Har ni någon barnverksamhet på söndagar i anslutning till huvudgudstjänsten, av typen söndagsskola?”

Om svaret var ”ja” fanns det 8 stycken följdfrågor på det. (Se Bilaga 1)

Jag tänker nu här presentera resultatet av de två valda församlingarnas svar på dessa frågor.

Sankt Peters Klosters församling.

Intervju med Eva Darte – barnledare 110315.

Eva Darte är barnledare och är ibland med under söndagsskolan även om det för tillfället är musikern som har hand om den verksamheten. Söndagsskola har enligt Darte funnits i församlingen så länge hon kan minnas, hon tror att det minst rör sig om 20 år.

---

¹⁷ <http://lifeinthechurchofsweden.blogspot.se/2010/02/ar-sondagsskolan-pa-vag-tillbaka.html>

Musikern är den person som håller i söndagsskolan vilken är under evangelietext och predikan. De går tillsammans med ut i barnrummet och allt som allt varar söndagsskolan i 15-20 minuter. Det ingår alltid att en bibeltext berättas med efterföljande sång och pyssel. Enligt Darte är söndagsskolan till för barnen och finns till stor del för att barn ska få bibelberättelserna berättade för sig på deras egna villkor och förhoppningsvis minnas och ha glädje av länge. När det gäller söndagsskolans framtid ser Darte med optimistiska ögon, men ändå med en viss rädsla för att den ska försvinna, då hon anser att människor mer och mer är uppbundna om söndagarna.

Intervju med Malin Lundin, församlingspedagog i Sankt Peters Klosters församling, 121114

Vid denna intervju var åtagandet av vem som hade hand om söndagsskolan tydligare, samt målen mer klara. Söndagsskola äger nu rum varje söndag om det inte föreligger ”predikan med barn” vilket innebär att gudstjänsten är anpassad för barn och alltså predikan likaså. Denna slags gudstjänst är en gång per månad. Två ideella ledare och två pedagoger turas om att ha söndagsskolan som i Sankt Peters Klosters församling heter ”Lek kyrka.” Barnen går tillsammans ut i procession med ledaren in i lekrummet. Barnen sätter sig i en ring och det läggs ut stenar med olika motiv och barnen får välja varsin sten varvid alla får be tyst eller högt till sin sten. Sedan går de tillsammans in i ”lekkyrkan” vilket är ett litet mindre rum som är inrett som en minikyrika. Sen väntar predikan för barn samt sång och bön. Sedan får de leka lite innan de kallas in under förbönen. Under offertoriesalmen får barnen även vara med att duka.

Enligt intervjun verkar föräldrarna uppskatta söndagsskolan mycket och återkommer ständigt med positiv respons. Den fria leken är viktig då spontana lekar som vigsel, begravningar och dop stimuleras till i lekkyrkan. Då blir det naturligt att sedan föra ett samtal med barnen om detta och deras tankar kring vad de lekt. På frågan om söndagsskolan gynnade gudstjänstlivet svarade Lundin att det inte kommit så många gudstjänstfirare om det inte var för söndagsskolan. Det gynnar barnens gudstjänstliv och de behöver den stunden som är riktad till dem. Målet med söndagsskolan är att evangeliet ska förmedlas och barnen ska kunna fira gudstjänst.

Ingegerd Sjölin skriver i boken *Och han tog dem i famnen: - texter om barn i kyrka och teologi* som Niclas Blåder är redaktör för, att barn genom tiderna har deltagit i gudstjänsten på minst sagt olika vis. Ett paradigmskifte har skett och barn medverkar i gudstjänsten på helt andra villkor än för ett halvt sekel sedan. För omkring 50 år sedan var det inte ovanligt att barnen först gick till söndagsskola på morgonen för att sedan när de kommit hem återigen ta sig till kyrkan, denna gång med föräldrarna. Men det fanns också tider då barn inte ens följde med till kyrkan utan var antingen ensam hemma kvar på gården eller stannade hemma med någon av den äldre generationen som inte orkade gå dit själv. Barnet var inte del av gudstjänsten på denna tid utan ansågs mer som ett objekt.¹⁸ Sjölin menar att barnet idag är ett subjekt i gudstjänsten, alltså inget objekt. Barnet går ut för att få ”sin predikan” och kommer tillbaka till kommunionen för att delta i denna, något som det definitivt inte var tal om för 50 år sedan. Barnet är oftast med på sina egna villkor i gudstjänsten samt har en funktion, som t.ex. att duka nattvardsbordet, dela ut kollektkorgar, sjunga i barnkören som sedan sjunger i huvudgudstjänsten, mm.¹⁹

Söndagsskolan är enligt församlingspedagog, Malin Lundin till för familjen. Många gånger blir det även hela familjens gudstjänst, det är alltså inte fråga om någon barnpassning. Föräldrarna har ofta gett responsen att det även ger dem mycket att följa med ut till söndagsskola då predikan även talar till dem. Och inte att förglömma, säger Lundin, är att barnen även gör något med oss som berikar våra liv.

Om tio år hoppas Lundin att söndagsskolan i Sankt Peters Klosters församling kan spetsas till och ha tre grupper varje söndag. En grupp med de allra minsta, en grupp med 4-6 åringar och en grupp med 6+ åringar. Just nu är det en grupp med blandade åldrar dit ca 10 barn kommer varje gång.

Helgeands församling

Intervju med Mattias Åkesson, vik. församlingspedagog 110322

Söndagsskola har enligt Åkesson funnits i ca 12-15 år i Helgeandsförsamling. Den varar 25 min i snitt och följer 13 steg. (Se nedan) Barnen går ut i procession till församlingssång innan textläsningarna. Församlingen står upp och sjunger ”Vi ska vandra i Guds kärleks ljus”(---)

---

¹⁸ Blåder, Niclas (red.) (2011). *Och han tog dem i famnen: - texter om barn i kyrka och teologi*. Uppsala: Svenska kyrkan (Artikel: *Barnet – från objekt till subjekt*, Ingegerd Sjölin.) s. 73

¹⁹ Blåder, Niclas (red.) (2011). *Och han tog dem i famnen: - texter om barn i kyrka och teologi*. Uppsala: Svenska kyrkan (Artikel: *Barnet – från objekt till subjekt*, Ingegerd Sjölin.) s. 74

Responser på söndagsskolan samt att det är varje söndag är mycket positiv säger Åkesson. Många kommer till gudstjänsten just för att det finns söndagsskola och att man inte behöver hålla reda på vilken söndag det är, utan att det är återkommande varje söndag.

Målet med söndagsskolan menar Åkesson är att man ska känna igen sig och känna sig delaktig i högmässan. Söndagsskolan är både för barnen och de vuxna säger Åkesson.

Predikan kan levandegöras på så många sätt vilket är väldigt uppskattat bland både barn och föräldrar. Bibliska figurer används, flanellograf, teater, och mycket mer. Efter varje söndagsskolegång skriver söndagsskoleledaren ned i en speciell pärm (dagbok) om hur många barn som kommit med namn och ålder på barnet som getts vid upprop. Det skrivs även vilken bibeltext som använts och vad det specifika temat var på söndagen. Även i söndagsskolan följer man kyrkoalmanackan. Det antecknas vilka sånger som sjungits, vilket pyssel eller lekar som använts i förhållande till temat. Samt vad som gått bra och mindre bra.

När jag intervjuar Mattias Åkesson heter söndagsskolan fortfarande just söndagsskola i Helgeands församling. Åkesson nämner dock att det kommit synpunkter från föräldrar och även anställda i församlingen som menar att det ju inte är en skola för barnen.

Åkesson menar att söndagsskolan i allra högsta grad gynnar gudstjänstlivet då det handlar om andligt kött och barns rätt att få höra om Jesus på deras egna villkor.

Intervju med Ellinor Burman, församlingspedagog i Helgeands församling 121126

Ellinor Burman berättar att söndagsskolan startar redan längst ner i barnhörnan i kyrkan där kors, ljus, blomma, stenar och ikon delas ut till barnen som får turas om att hålla något av dessa föremål i procession. Burman berättar att efter ett långt samtal bland personal och föräldrar kring namnet "söndagsskola" beslutades det att ändra namnet till "barnens gudstjänst". Vi tycker det gamla namnet är missvisande eftersom det inte är en skola där man följer en viss läroplan och ska ha klarat av vissa saker. Gudstjänsten som pågår i kyrkan är allas gudstjänst, men under en stund får barnen gå iväg för att fira sin del av gudstjänsten i församlingshemmet som är speciellt anpassad för barn. Det varierar hur många söndagsskoleledare som är verksamma. Men ungefär 7-10 stycken finns att tillhandahålla. I början på varje termin läggs ett schema upp om vem som har vilken söndag.

Jag nämnde ovan om de "13" stegen som en söndagsskolegång följer. Dessa är:

Barnens gudstjänstordning

1. Procession-sång: "Vi ska vandra i Guds kärleksljus..." samlas vid dopfunten i kyrkan under Gloria före textläsningar och barnintroduktionen där barn får utdelat som ovan nämnts, kors, ljus, ikon, blomma, stenar av söndagsskoleledarna.

2. Sedan går barnen med ledare i barnens egen procession genom kyrkan sjungandes till barnrummet.
3. Sång – ”Vi sätter oss i ringen”: börjar ståendes i ring, sätter sig ner när sången börjar.
4. Inledningsord: (se 2.2.)Barnen bär fram respektive sak till altaret som alla sitter i anslutning till.
5. Upprop: Namn och åldrar skrivs upp så att det sedan kan räknas hur många som är där. OBS! Om det är för många barn tar detta för lång tid och att då tillsammans med barnen räkna alla i ringen föredras.
6. Sång- dagens tema: Välj en sång från ex. ”sångpåsen” som anknyter till dagens tema.
7. Bibelberättelse: Här berättas och förmedlas texten i valfri form. Metoder som drama, dockor, flanellograf, böcker, ramsor mm är goda hjälpmedel.
8. Budskap: Prata om och förtydliga budskapet för barnen.
9. Dagens tema- sammanfattning: avsluta med att berätta på ca 20-30 ord om vad dagens tema handlar om. Åskådliggör gärna genom att göra det som en ramsa med rörelser, t.ex. hoppa vid ordet hopp.
10. Sång: Sjung valfri sång, eller från barnens agenda, eller någon i sångpåsen som finns att tillhandahålla.
11. Bön: ”Mina händer bygger ett litet, litet hus(---) ” vilken är en bön med rörelser.
  - a.) Be för det som känns angeläget att be för utifrån temat. b.) Fråga barnen om det är något de vill be för, och be då för det. c.) Be bönen ”Käre Gud i himlen”
12. Sångpåsen/skapande, om ni får tid över kan ni använda er av detta.
13. Följ med barnen tillbaka in i Högmässan i kyrkan när barnministrantledaren hämtar.

Kollekt tas även upp vilken inte har kommit in i de 13 stegen än. Kollekten går varje söndag till barnhemmet Ahope i Etiopien.

Nu är det även så att barnen delas upp i två grupper (de söndagar det finns underlag) 3-6 år och 7-10 år. Detta innebär att det måste vara minst två ledare varje söndag. Gruppen delas efter samlingen, inför bibelberättelsen, och återsamlas först när de skall gå tillbaka in i kyrkan.

Vad gäller om söndagsskolan gynnar gudstjänstlivet menar Burman att det rent av är påfrestande att ha kvar barnen i gudstjänsten. Det blir skönt för övriga vuxna som på ett annat sätt kan ”vila” i gudstjänsten. Vuxna behöver få vara vuxna och barn måste få vara barn. Detta är också målet med söndagsskolan säger Burman. Att alla ska få vara församling på sitt sätt. Barnen behöver också höra det kristna budskapet på sitt sätt. Det är viktigt att ta sig tid att möta barnen och göra detta tillsammans med dem. Barnen måste också få vara en gudstjänstfirande församling menar Burman. Målet med söndagsskolan är också att ge redskap att vara kristen, att ge barnen ”bibelskatten”, att de får höra och uppleva bibeln och be tillsammans med deras egna ord. Dock är det viktigt att t.ex. i predikan även rikta sig till vuxna då det även ofta blir många vuxnas gudstjänst, kanske en längre period.

Burman menar att så länge det finns högmässa så finns det söndagsskola, vilket också innebär att söndagsskolan måste utvecklas i takt med högmässan.

2.3 SÖNDAGSSKOLANS MATERIAL OCH METOD

Till Ellinor Burman hade jag även en extra fråga (se bilaga 1.) då hon varit med och utvecklat materialet "Barnens agenda." "Barnens bild" är ett material till söndagsskolan som arbetats fram av Josefin. G. Andersson, församlingspedagog i domkyrkan. Det var en målarbild med en bild på söndagens tema att färglägga för barnen. Denna tanke ville Josefin. G. Andersson och Ellinor Burman utveckla då de upplevde att det inte fanns tillräckligt med hjälp åt varken söndagsskoleledare att hämta inspiration från samt ett hjälpmedel för familjer att leva ett kristet liv hemma. Och så föddes "Barnens agenda." Det kan mycket väl kallas för ett dopför djupningstänk enligt Burman. Ännu ett nytt material av J. Andersson och Burman är på väg att publiceras, nämligen "Ledarens agenda" för frivilliga ledare. Där kan fakta om det som står i bibeltexten finnas, t.ex. varför red Jesus just in på en Åsna? "Parallella världar" Åsna/limosin, då/nu tänk. Allt för att trigga fantasin. Frågor som helt enkelt är riktade till ledaren som en predikoingång. Minnesverser och huvudmening i bibelberättelsen kan ledaren också finna i detta material som en hjälp på traven. I "Ledarens agenda" finns även något som kallas för det "kreativa rummet" med. Där finner man tips på pyssel, övningar och lekar.

"Barnens agenda" är ett kopieringsmaterial som författats för att man lätt ska ha tillgänglighet till just barn-agendor att använda sig utav i söndagsskolan och som följer kyrkoårets söndagar. Jag undrade varför de just valde att arbeta med "Bibel för barn" och ge just den barnbibeln ett komplement med nya bilder och nya pedagogiska hjälpmedel så som sånger och böner. Svaret på den frågan var att det är den enda barnbibel som är mest textnära samt att den inte omformulerar klassiska uttryck som t.ex. "Herren är min herde." (Bilaga 2. en av agendorna ur "Barnens agenda")

Ett annat material Helgeands församling använder sig utav är "inledningsorden" som jag ovan nämnt.

Ledare: Vi sätter fram ljuset för Gud är vårt ljus.

Alla: Gud är vårt ljus.

Ledare: Vi sätter fram korset för Jesus är här.

Alla: Jesus är här.

Ledare: Vi sätter fram ikonen för kärleken är här.

Alla: Kärleken är här.

Vi sätter fram blomman och stenarna, för vi är här.

Alla: För vi är här.

Sören Dalevi skriver i boken "Låt berättelsen leva" om att ett bra sätt att börja en andakt för barn, nämligen att tända ett ljus. Detta förmedlar att något nytt tar vid.²⁰

---

²⁰ Dalevi, Sören (2012). *Låt berättelsen leva! : Om barnet och bibeln*. Verbum s. 72

”Sångpåsen” är inte ett helt okänt fenomen i församlingar med söndagsskola. Jag nämnde den ovan under ”Barnens gudstjänstordning”. I den kan barnen dra en sång, sedan sjunger hela gruppen den. Ledaren kan också i förväg ha valt de sånger som passar bäst till temat att ha i påsen. ”Sångpåsen” är oftast ett mycket uppskattat moment för barnen och kan med fördel varvas mellan ”pratpartier.” Instrument, rörelser och dans kan också vara goda knep när sångpåsen skall fram, barnen frigör då lite energi vilket gör det lättare för dem att tillgodogöra sig mer av söndagsskolan. Musiken är en naturlig del av människan och finns med oss från början. Reaktionen som dans till musik är spontana reaktioner för barn. Detta är även ett sätt för barnen att uttrycka känslor. Många positiva faktorer har musiken som följd, några av dem är höjd självaktning hos barnet och ökad kreativitet. Barn har en unik förmåga att experimentera med alla sina sinnen vilket enligt min mening är något Svenska kyrkan bör främja.²¹

2.4 DISKUSSION, SAMT SAMMANFATTNING OM BARNENS PLATS I GUDSTJÄNSTEN

Av naturen är barn öppna, tillitsfulla och nyfikna vilket är en grundsyn som säger att barn har tillgångar som är grundläggande för en levande församling. Och när nya verksamheter i församlingen för barn uppträder ska de byggas på en syn på barnet som en tillgång.²² Precis som Sankt Peters Kloster och Helgeands församling säger om varför de bedriver söndagsskola, för att barnen ska få fira gudstjänst på sina egna villkor, står det också skrivet i häftet ”I dialog med barn.” Barnen har rättigheter vad gäller deras gudstjänst. De har rätt att bli berörda och förvänta sig saker av gudstjänsten som bön och delaktighet i lovsång. Det är i det ovissa som mycket händer. Är barn aktiva i gudstjänsten sker en spontan gudstjänst som då också kräver större improvisation.²³

---

²¹ Almer, Hans (2004). *I dialog med barn: grund för Svenska kyrkans arbete bland barn 0-14 år*. Uppsala: Svenska kyrkans församlingsnämnd s. 21

²² Almer, Hans (2004). *I dialog med barn: grund för Svenska kyrkans arbete bland barn 0-14 år*. Uppsala: Svenska kyrkans församlingsnämnd s. 9-10

²³ Almer, Hans (2004). *I dialog med barn: grund för Svenska kyrkans arbete bland barn 0-14 år*. Uppsala: Svenska kyrkans församlingsnämnd s. 16-17

Hur viktig är bibelberättelsen egentligen?

När barnet är mellan 7-12 år kan en klarare bild när det gäller tänkandet av verkligheten göras i förhållande till verklighet och fantasi. När det gäller berättelsen så var det barnets första väg för att skapa sammanhang i sin värld. Tillslut efter att bara ha lyssnat till berättelser har barnet fått redskap till att både återberätta och berätta egna berättelser. En viktig bit av detta är att barnet nu kan göra sig en bild av sig själv, andra och sin omgivning. Berättelserna, och i det här fallet bibelberättelserna, kommer enligt *Göran Bergstrand* att prägla barnet där en ”tro” kan komma att höra samman med de berättelser som är signifikanta för gemenskapen i gruppen som t.ex. kan vara en kyrklig gemenskap. Barnet ges med hjälp av berättelserna inte bara möjlighet att se på sitt eget liv utan även andras, vilket också ger en moralisk innebörd. Nu kommer enligt Bergstrand stadiet där barnet uttrycker allas lika värde och rättigheter, samt att bilden av Gud nu blir helt och fullt antropomorf.²⁴

Detta om något anser jag motiverar att berätta bibelberättelser för barn. Det ger inte bara en möjlighet att komma till tro utan främjar även barnets psykiska hälsa.

Skola och undervisning är vad namnet söndagsskola traditionellt delvis uttrycker. Säg vad man vill om namnet söndagsskola men undervisning har barn rätt till. Barn har också rätt att med omsorg vägledas för att utvecklas. Ingen människa blir någonsin fullärd, men vi måste redan från tidig ålder se människan som en egen och fullvärdig individ som växer och utvecklas som människa. Viktigt är därför att kunskapen om den kristna tron långsamt får växa där en trygg miljö råder som barnet är bekant med.²⁵ En av frågorna jag ställde församlingarna var: ”för vems skull är söndagsskolan?” Är det för barnen? Är det för föräldrarna? Eller är det för prästens eller de andra gudstjänstbesökarnas skull så att de inte störs av barnskratt/gråt eller skrammel under gudstjänsten? Båda församlingarna svarade att det både var för barnen och hela familjen samt församlingsborna. Det ena behöver kanske inte utesluta det andra. Söndagsskolan gynnar många led, men är främst till för att barnen ska kunna fira gudstjänst under egna förutsättningar och inte gå miste om ett budskap som kan om man vill vara för alla.

---

²⁴ Bergstrand, Göran (1990). *Från naivitet till naivitet: om James W Fowlers modell för trons utveckling*. Stockholm: Verbum s. 20-22

²⁵ Almer, Hans (1999). *I dialog med barn: grund för Svenska kyrkans arbete bland barn 0-14 år*. Uppsala: Svenska kyrkans församlingsnämnd s. 19-20

I min första intervju med Sankt Peters Kloster kände jag också en viss oro för söndagsskolans framtid så denne barnledare kände att familjerna mer och mer band upp sig om helgerna. Är en eventuell söndagsskola aktuell och tillgänglig för barn i dagens samhälle? På söndagar har de flesta affärer idag öppet. Det är den dag i veckan då familjer hinner träffa varandra och umgås efter en annan så stressad vardag. Har barnen aktiviteter så som sporter är det oftast på helgerna det är uppvisningar eller matcher. Idag bor många barn i två hushåll, föräldrarna är skilda och det kan bli ett problem med för långa avstånd till den kyrka man vill gå i. Frågan tycks alltså inte vara helt ovidkommande om denna heliga dag över huvud taget existerar i ett sekulärt samhälle som vi lever i.²⁶

Dock känner jag hopp som även de andra sju församlingar jag intervjuat har inbringat. Söndagen har fortfarande en central roll även om familjegudstjänsterna i veckorna är mycket populära. Det råder heller ingen tvekan om att söndagsskolan i sig ökar intresset för att komma och fira gudstjänst en söndag kl 11.

3. VERKSAMHETEN

3.1 BARNVERKSAMHETEN I TVÅ VALDA FÖRSAMLINGAR

Jag har precis som *Nicklas Blåder*, i sin forskning för kyrkan, börjat med att fråga de anställda som har hand om barnverksamheten i de församlingar jag intervjuat *vad* för verksamhet som finns just där. *Vad* är det de gör i all den verksamhet som finns i respektive församling.²⁷ Precis som *Blåder*, uppfattar jag att de intervjuade i församlingarna ser sig själva som en folkkyrka där församlingsborna är medspelare och inte åhörare. Varje person som arbetat med barnverksamheten i de församlingar jag varit i har uttryckt att människor som kommer till deras församling ska känna sig sedda och bekräftade.²⁸ Det finns en stor drivkraft inom arbetslaget i de församlingar jag varit ute i. Det har funnits en kontinuitet bland personalen och jag upplever liksom *Blåder* att många stannat kvar länge på sina poster. Det är många och ibland omfattande verksamheter som funnits i församlingarna. Men alla har av personalen känts lika nödvändiga och viktiga. Det är tydligt att församlingarna inom Svenska kyrkan i Lunds stad prioriterar barnverksamheten.

---

²⁶ Ng, David & Thomas, Virginia (1981). *Children in the worshipping community*. Atlanta: John Knox Press s. 2

²⁷ Blåder, Niclas (2011). *Barnen i Svenska kyrkan: teologiska reflektioner om en kyrklig praktik*. Stockholm: Verbum s. 18

²⁸ Blåder, Niclas (2011). *Barnen i Svenska kyrkan: teologiska reflektioner om en kyrklig praktik*. Stockholm: Verbum s. 20-21

Självklart har jag inte bara tagit reda på vad församlingarna har för verksamheter utan även *hur* de tar sig. Mina resultat i intervjuerna skiljer sig ej heller här från *Blåders* som skriver om hur de hanterat intervjuat vill att en varm atmosfär ska råda i verksamheterna och att alla kan komma som dem är. I mångt och mycket vill de som jag intervjuat att deras verksamheter ska präglas av mångfald samt att en känsla av att bara kunna vara och glömma stressen utanför ska finnas. I en av *Blåders* intervjuer säger "Karin" att hon skulle vilja att alla gudstjänster var för alla, att barn inte skulle behöva gå iväg till söndagsskola, att barn på ett mer tydligt sätt skulle vara interaktiva med vuxna i alla lägen.²⁹

I de flesta av de församlingar jag intervjuat har så inte varit fallet. Verksamheterna är tänkta att locka olika publikgrupper och typer av människor. Allt är väldigt individanpassat.

Sedan kommer frågan "varför." "Varför erbjuder församlingarna all denna verksamhet? Jag vill hävda att församlingarna så gärna vill tillmötesgå församlingens medlemmar efter deras önskemål, men framförallt med vad man tror är deras behov. Man vill som församling tillgodose behov hos t.ex. ensamma, utstötta, fattiga, sjuka människor.³⁰ De jag har intervjuat har även förklarat att de vill vara en fast punkt i tillvaron för sina församlingens medlemmar, ett hem, men framförallt en mötesplats för att både träffa andra människor vilket gynnar individens sociala nätverk men också en möjlig plats att finna Gud på. De anställda i församlingarna säger att deras församling vill vara dem som kan följa sina församlingens medlemmar en bit på vägen i deras liv.

3.2 INTERVJUFÖRSAMLING 1

I Helgeands församling är verksamheterna många. Det finns något som kallas "Mitt i veckan" där familjerna äter mat och sedan firar vardagsgudstjänst tillsammans vilket brukar vara mycket uppskattat. Familjeläger äger rum en gång per år, under en helg då ca 60 personer brukar närvara. Detta läger avslutas med att alla åker tillbaka till församlingen för att fira högmässa tillsammans. Helgeands församling har också en del skol och förskolekontakt vilket innebär att de bjuder in barn varje år till julkrubbevisningar och juläventyr då de även bjuder på rollspel. Även vid påsk bjuds klasser till kyrkan då det är skapat ett påsklandskap, församlingen har då 10-12 visningar. Helgeands församling har ett samarbete med Klostergårdsskolan i Lund. Åk. 3 på den skolan får t.ex. skapa en ny kuliss varje år som ska användas till julkrubbevandringen. Då har en församlingspedagog och en präst varit i klassen innan och berättat berättelserna för dem som de ska skapa en kuliss av.

---

²⁹ Blåder, Niclas (2011). *Barnen i Svenska kyrkan: teologiska reflektioner om en kyrklig praktik*. Stockholm: Verbum s. 25-26

³⁰ Blåder, Niclas (2011). *Barnen i Svenska kyrkan: teologiska reflektioner om en kyrklig praktik*. Stockholm: Verbum s. 33

Att församlingar och andra aktörer så som i detta fall, skolor samarbetar är vanligt enligt *Blåder*³¹ Självklart kräver detta en ömsesidig respekt från båda parter. Skolorna kan inte vara konfessionella när de talar om religiösa traditioner och bjuder därför gärna in som i detta fall Svenska kyrkan.

Det handlar också om att församlingarna i Svenska kyrkan ska få en större kontaktyta. *Blåder* skriver att församlingen kan fungera som en katalysator som underlättar för delar av samhället att mötas.³² Så tror jag även är fallet med Helgeands församling. Klosterskolan och Helgeands församling har visat varandra respekt och inte trätt över några gränser som fått den andra parten att känna sig obekvämd med samarbetet. Detta genererar att kyrkan kan komma till skolan och skolan till kyrkan, vilket också är fallet vid deras skolavslutningar som äger rum i Helgeandskyrkan. När vi kommer ut till skolorna träffar vi barnen, säger Burman, och då även i deras skolmiljö, vår existens blir därmed inte bara något som kan påträffas i kyrkan, vilket gör att band lättare kan knytas med barnen.

Målet i Helgeands församling med all sin verksamhet är att göra Jesus känd. Att finnas med i de sammanhang de kan, just för att göra Jesus känd. Målet är att fira huvudgudstjänst, att alla som går i kyrkans verksamheter ska ges möjlighet att känna en dragning till att fira huvudgudstjänst, dit alla är välkomna, där barnen har en självklar och central plats.

Gudstjänst är för den troende familjen en dynamisk verksamhet i det avseendet att barn och vuxna tillsammans bidrar till och symboliserar en enhet och sammanhållning i familjen. För att kyrkan ska kunna vara hel behöver barn vara en del av församlingen. Barnen bidrar också till gudstjänsten för hela församlingen. Barn tillför tillbedjan en rakhet och en enkelhet i tron. Barn visar rakhet, spontanitet, har hopp och vet hur man visar tacksamhet och glädje. Många gånger har de lättare att visa alla dessa känslor än vad vuxna har. Det är alltså ingen tvekan om att barn på många sätt berikar tillbedjan i kyrkan.³³ Vi vill, säger Burman ge människor ”påfyllning” i vardagen och ge dem en positiv bild av kyrkan och vad det är att vara kristen. För oss är det viktigt att det ska finnas något för alla åldrar.

För oss är allt dopundervisning. Detta visar sig rent konkret när vi bjuder in till dopåtersamling året efter, samt andra året efter dop, för alla de barn som döpts i församlingen.

Alla sex åringar bjuds också in för att i högmässan en gång om året komma fram och ta emot en ”Bibel för barn” Enligt Burman i Helgeands församling känner sig barnen väl förtrogna med sin söndagsskola eller ”Barnens gudstjänst”. Barnen kan också vara barnministranter som de är vid 5- 10 års ålder. Dem känner ett stort ansvar och har många uppgifter i gudstjänsten. Dessa uppgifter är att ringa i kyrkklockan, dela ut ”Barnens agenda”, gå med in i procession, och bära korgar med andaktsljus till kommunionen som de sedan står vid ljusbärarna och delar ut under nattvardsgången.

---

³¹ Blåder, Niclas (2011). *Barnen i Svenska kyrkan: teologiska reflektioner om en kyrklig praktik*. Stockholm: Verbum s. 89

³² Blåder, Niclas (2011). *Barnen i Svenska kyrkan: teologiska reflektioner om en kyrklig praktik*. Stockholm: Verbum s. 90

³³ Ng, David & Thomas, Virginia (1981). *Children in the worshiping community*. Atlanta: John Knox Press s. 22-23

Barnministranterna läser även en så kallad textintruduktion vid gudstjänstens början, som börjar med orden: ”Söndagens tema handlar om...”

Burman säger att alla barn har en särställning vilket alla församlingar måste ta hänsyn till. Barnens inspiration till församlingen gör att det blir en gudstjänst för alla. Vi vuxna säger ”hur” saker och ting ska göras, medan barnen visar oss hur.

3.3 INTERVJUFÖRSAMLING 2

I Sankt Peters Klosters församling berättar Malin Lundin, församlingspedagog att de aktivt vill arbeta för att få ihop vardagsliv och det heliga i en öppen och varm atmosfär. Detta är som jag nämnt i föregående intervju en vanlig syn och förhållningssätt i församlingarna. Lundin berättar att det i Sankt Peters Klosters församling finns en öppen verksamhet som heter ”Öppet hus.” Detta äger rum två gånger i veckan och innehåller en sångstund i kyrkrummet med musik och rörelse. Det är vissa inslag av kristna sånger, bön och ljusständning. Gemensamt med Sankt Peters Klosters församling, Helgeands församling och övriga församlingar jag intervjuat är att det finns många öppna verksamheter som erbjuds. En ”öppen verksamhet” behöver man inte anmäla att man kommer till. Församlingen står för planering av verksamheten och erbjuder lokaler utan att veta hur många som kommer att närvara. Sammanfattningsvis kan man säga att den öppna verksamheten är en verksamhet som barn kan komma till för gemenskapens skull och som inte finns till för kristna riter eller värderingars skull utan för omsorg om den enskilda individen.³⁴

Sankt Peters Kloster har likson Helgeands församling undervisande verksamheter för barn men satsar istället på något som kallas för ”bibeläventyret” en gång per år för barn som går i åk. 4 och 5.

Med bibeläventyret leker barnen samtidigt som de lär sig på ett kreativt sätt, bibeläventyret är ett mycket roligt och pedagogiskt sätt att ge barn och unga kunskap om bibelns berättelser från både gamla och nya testamentet ur ett historiskt perspektiv. Denna form av lärande går hand i hand med vad som står i *Lärande och undervisning – grund för Svenska kyrkans pedagogiska arbete*.

”Huvudsyftet med lärande och undervisning i Svenska kyrkan är följande: Att människa ska upptäcka, förstå och i sitt liv tillämpa den kristna tron.”³⁵

Alla församlingar i Lunds stad jag intervjuat har haft ett gemensamt mål med sina respektive verksamheter, vilket är att människor även ska vilja komma på söndagar till huvudgudstjänsten.

Samt att barnverksamheterna är till för att bära ut evangelium till familjerna.

---

³⁴ Blåder, Niclas, *Barnen i Svenska kyrkan: teologiska reflektioner om en kyrklig praktik*, Verbum, Stockholm, 2011 s. 85

³⁵ Bernerstedt, Lisa-Gun (red.) (2000). *Lärande och undervisning: grund för Svenska kyrkans pedagogiska arbete*. Uppsala: Svenska kyrkans nämnd för kyrkolivets utveckling s. 10

”Lekkyrkan”, vilken är Sankt Peters Klosters församlings motsvarighet till söndagsskola är en förhoppning om att nyfikenhet för kristen tro ska väckas. Det är ett sätt för barn att i sin lek sätta ord på nyfikenheten. I Lekkyrkan understryks relationen med barnen, att de ska bli sedda, och att barnen på deras premisser skall ges en möjlighet till en relation med Gud.

En av Sveriges lekforskare *Birgitta Knutsdotter Olofsson*, menar att barn lär sig samtidigt som de leker, även om de inte kan sätta ord på vad det är de har lärt sig. Barn experimenterar och undersöker sig fram genom leken. K. Olofsson menar att barnen går in och ut ur leken och att man som vuxen på ett tydligt sätt kan höra på barnets så kallade ”leksignal” när detta sker. Leken är fullt verklig för barnet, K. Olofsson beskriver målande ett exempel från detta: Ett barn leker att han eller hon sitter i en båt, då kan barnet i leken inte kliva av båten om båten fortfarande är på ”vatten.” Detta då barnet fortfarande är inom lekramen, där andra regler än i vardagen råder. I leken över barnen också sig på det sociala samspelet och lär sig att samarbeta och samråda. Dock behöver lekens innehåll inte vara harmonisk även om leken i sig är detta enligt K. Olofsson.³⁶

Enligt Lundin så ska dopets grund alltid finnas med och genomlysas alla verksamheter. Vilket även Burman i Helgeands församling menade. Detta är något som understryks även i häftet *I Dialog med barn*. Där uttrycks det att ”dopet är ett sätt att fördjupa och förtydliga en redan etablerad gudsrelation.” Det står även skrivet att ”i mötet med det odöpta barnet krävs å ena sidan respekt för barnets gudsrelation, tro och sökande och å andra sidan en tydlighet kring dopets centrala betydelse i vår kyrka.”³⁷

Varje söndag är det dessutom ”Mässa med stora och små” i Sankt Peters Klosters församling.

De har liksom i Helgeandsförsamling en egen procession in till ”deras gudstjänst” där saker bärs fram till altaret.

Lundin tycker att Sankt Peters Klosters församling har en välfungerande barnverksamhet men skulle gärna vilja ha mer av allt.

---

³⁶ Knutsdotter Olofsson, Birgitta *Vad lär barn när de leker? Leka för att lära*. Utveckling, kognition och kultur. Harvard och Jensen red. (Lund: Studentlitteratur, 2009) s. 76-80

³⁷ Almer, Hans (2004). *I dialog med barn: grund för Svenska kyrkans arbete bland barn 0-14 år*. Uppsala: Svenska kyrkans församlingsnämnd s 14

3.4 SAMMANFATTNING OCH ANALYS AV FÖRSAMLINGARNAS ARBETE

En jämförelse av de båda församlingarna och dess arbete har i viss mån redan gjorts när jag redovisat svaren från intervjuerna. Ovan har jag även tagit upp olika forskares, samt Svenska kyrkans egna förordningar kring församlingarnas sätt att vara kyrka på för barn och unga, och applicerat det på svaren jag fått från mina båda intervjuer. Dock vill jag sammanfatta jämförelsen av församlingarna och deras respektive verksamheter för barn.

Sankt Peters klostrets församling och Helgeands församling har båda en riklig barnverksamhet som församlingarna satsar på och värnar om. Många är verksamheterna som innehåller veckogudstjänster och andakter. Det sker ständigt återkommande fortbildningar och träffar där tankar och nya idéer om verksamheterna kan bollas. De som har hand om barnverksamheterna i respektive församling är enligt min mening prioriterade i båda församlingarna då det också satsas på unga ideella ledare.

Viktigt är också för Sankt Peters Klosters församling och för Helgeands församling att barn ska få vara barn och ha möjlighet till en egen gudstjänst men ändå vara en del av den stora högmässan med uppgifter som passar dem och som ger dem något. Församlingarnas arbete för barnen har känts genomtänkt och pedagogiskt upplagt, i dessa två församlingar har jag inte fått känslan av att barnen måste "aktiveras" för att inte störa resten av församlingen. Även om man i båda församlingar menar att söndagsskolan också är till för de vuxna, just för att de ska få kunna vara "vuxna" i gudstjänsten.

Precis som församlingarna ska, har församlingarna på ett adekvat sätt tillgodosett barnens rätt till andlig utveckling.

I båda församlingarna finns det söndagsskola. I Helgeandsförsamling kallas den för "Barnens gudstjänst" och i Sankt Peters kloster kallas den för "Lekkyrka." Lekkyrkan uppmuntrar mer till den fria leken än vad "Barnens gudstjänst" gör som har en diger gudstjänst agenda att följa. Visserligen blir Barnens gudstjänst mer lik en gudstjänst vilket också är vad församlingen har för avsikt att det ska vara. Enligt min teori har församlingarna olika pedagogiska metoder trots att verksamheterna de bedriver ändå påminner väldigt mycket om varandra. T.ex. så har inledningsorden till "Barnens gudstjänst" och "Lekkyrkan" gett inspiration åt varandra.

3.5 BARNENS BIBLAR, OM HUR MAN ANVÄNDER DESSA OCH VARFÖR

Det finns en mängd barnbiblar att välja på, olika barnbiblar skiljer sig markant och har precis som olika pedagogiska modeller olika inverkan på barn. Barnbiblarna jag tänker jämföra är: 1.) Vries, Anne de (1983). *Barnens bibel: bibeln berättad för barn*. 1. uppl. Aneby: KM-förl, 2.) Andersson, Karin, Dersell, Lisa & Wernolf, Inga (1995). *Bibel för barn*. 1. uppl. Stockholm: Verbum, samt 3.) Møllehave, Johannes (2006). *Bibeln i berättelser och bilder*. Stockholm: Verbum

I samtliga nio församlingar jag intervjuat har man använt sig av *Bibel för barn* på olika sätt. I dessa församlingar har även alla barn som under det gångna året fyllt sex år fått denna bibel under en huvudgudstjänst. På vilket sätt skiljer då sig denna barnbibel från de två andra? Jämförelsen bygger delvis på egen analys samt Sören Dalevis analys i sin avhandling *Gud som haver barnen kär?* Jag kommer först att jämföra *Barnens bibel* och *Bibeln i berättelser och bilder* för att sedan övergå till att endast studera *Bibel för barn*.

Ett sätt att jämföra de olika barnbiblarna är att titta på hur de återberättar bibelns berättelser. Berättelsen om Kain och Abel i gamla testamentet menar Sören Dalevi framförallt berör Gudsbild och barnsyn. Dalevi menar att barnbiblarna förhåller sig fritt till att tolka bibeltexten om Kain och Abel. T.ex. så får berättelsen om Kain och Abel helt nya slut i de olika barnbiblarna. Fabulan (det berättade innehållet) i *Barnens bibel* slutar med begravningen av Abel, Sets födelse och om Abel i himmelen. Medan *Bibeln i berättelser och bilder* mer följer bibeln i fråga om.³⁸ I *Bibel för barn* nämns inte Kain och Abel alls, utan efter berättelsen om ”Edens lustgård” kommer ”Noa och den stora översvämningen” vilken börjar med att berätta att: barn föddes och växte upp, människorna blev många och Gud såg hur mycket elakhet som fanns. *Bibel för barn* väljer istället att senare skildra berättelsen om bröderna Esau och Jakob.

Att lägga ut bibeltexten ”för mycket” eller att ändra dess innehåll, och ordning kan enligt min mening få negativa konsekvenser. Barn och föräldrar som kanske inte är så kyrkvana lär sig då en historia som inte är i enlighet med bibeln. Att tolka texten är en nödvändighet, det ska få vara var och ens möjlighet att göra ordet till sitt. Att berätta för läsaren vad karaktärerna i bibeln har för egenskaper, tänker eller känner kan vara att gå för långt. Dalevi ger ett exempel på detta: Kain får olika tillskrivelser. Kain beskrivs på olika sätt. I *Barnens bibel* beskrivs Kain väldigt negativt, medan *Bibeln i berättelser och bilder* vill få läsaren att tänka ödmjukt och förstående om Kains situation. Alla intervjuade församlingarna menar dock att det narrativa elementet måste finnas i den berättelse som ska förmedlas till barnet av samma anledning som ovan, nämligen omsorgen om den kyrkligt ovane föräldern.

---

³⁸ Dalevi Sören *Gud som haver barnen kär* s. 103-104

Då kan texten inte vara sådan att förkunskaper i teologi måste finnas för att kunna svara på barnets frågor eller för att göra texten begriplig. Dock måste den egna tolkningen kunna rymmas för att göra texten levande för att barnet ska vilja fortsätta att lyssna. Gudsbilden påverkas när innehållet i barnbiblarna ser olika ut. I *Barnens bibel* är Gud en "aktiv" Gud som styr känslor och vad som ska ske. Vi blir informerade om vad Gud såg, tyckte och kände. *Bibeln i berättelser och bilder* behåller Guds dubbelhet.³⁹ Det verkar som att Dalevi är positiv till att återberätta texten så att barn förstår, utan att göra en egen historia av texten, utan att tolka och fylla i luckor. Detta håller jag helt och hållet med om. Det är viktigt att återberätta och göra texten fri från pappret, vilket de intervjuade barnledarna menar att de försöker göra oavsett om det är i en söndagsskola eller i någon av deras öppna verksamheter. Dock anser de att det är ett övertramp att i för stor utsträckning tillskriva bibelns berättelser eget material som blir till egen teologi och människosyn. Dalevi menar att barnsynen i *Barnens bibel* är den att barnet ska uppfostras, tilltalet till barnet är att "det noga ska höra på." Barnet tilltalas med "du" och har inte något särskilt högt rang. Det märks att *Barnens bibel* är skriven på 40- talet då hierarkin var tydlig. Dalevi menar att denna barnbibel ger en stereotyp bild av familjen. Dalevi anser att barnet här är subjektet istället för objektet.⁴⁰ Trots denna barnbibels något förlegade barnsyn och den kontext som rådde när *Barnens bibel* skrevs anser jag ändå att den på ett positivt sätt skiljer sig från många andra barnbiblar. Anne de Vries tilltalar barnet personligen, han berättar inte bara en berättelse, utan gör uppehåll i historien för att nå ut till det specifika barnet som lyssnar. "Och han älskar varenda ny människa som föds på jorden. Dig också. Det glömmet du väl aldrig, aldrig bort?"⁴¹ Detta tycker jag känns som en alldeles förträfflig barnsyn och ett pedagogiskt sätt att förmedla ett huvudbudskap i en text. Gudsbilden är i *Barnens bibel* den som Dalevi beskriver, kärleksfull och omsorgstagande. Men när något hemskt drabbar människorna då är det deras egen skuld. Tyngdpunkten ligger på att göra gott, då ska Gud vara god mot dig. Precis som i syndafallet när Eva och Adam är olydiga och måste lämna paradiset straffas också Kain genom att Gud gör honom olycklig när han inte gör Guds vilja.⁴² Dalevi kritiserar *Barnens bibel* för att vara en patriarkal barnbibel där hierarki råder. Gud liknas vid fadern eftersom fadern är högst i familjen och ska beskydda familjen. Men är inte detta en iakttagelse som är den Gudsbild som bibeln faktiskt förmedlar? *Barnens bibel* använder på ett sätt samma bildspråk som bibeln själv många gånger förmedlar. Dock inte alltid då Gud även liknas vid en mor, en herde, en vinstock, ja många bildliknelser förekommer i bibeln. Inte hinner man läsa långt i *Barnens bibel* innan Jesus dyker upp i texten, redan i skapelseberättelsen nämns han.

---

³⁹ Ibid. s. 104-105

⁴⁰ Ibid. s. 196-199

⁴¹ De Vries, Anne *Barnens bibel* s. 10

⁴² Dalevi Sören *Gud som haver barnen kär* s. 224-227

Man frågar barnet som lyssnar på berättelsen om vem som ska födas, som är starkare än Satan och författaren svarar att det är Jesus.⁴³ Dalevi verkar tycka det är negativt att blicken mot Jesus används för att ge berättelsen om Adam och Eva och andra berättelser i *barnens bibel* ett ”lyckligt” slut med en väldigt kristocentrisk tolkning. Men att blicken riktas framåt mot Jesu födelse och sedan mot Jesu död och uppståndelse får också en pedagogisk betydelse. Jesus blir nu centrum för den teologi man vill lära ut. Han dyker inte bara upp som ”gubben i lådan” först i NT- texterna, utan får bli den huvudperson och hjälte som många människor genom hela bibeln längtar efter.⁴⁴ Barnsyn och hur man ser på barnbiblarnas teologi är inte helt skilda från varandra. För mig är det självklart att barn är barn, vilket inte var och är självklart för alla. Historikern *Philip Ariès* menade att barn är små vuxna.⁴⁵ Barn ska få utvecklas i den utvecklingsperiod de befinner sig i, men de ska inte betraktas som att de är i en övergångsfas. Barndomen är en tid i livet som mer eller mindre präglar vårt fortsatta liv. Det är en tid då vi skapar vårt jag och är uppfyllda av tankar, idéer, känslor, och fantasi. Om man tar ifrån barnet möjligheten till att själv skapa bilder och liv till bibeltexterna genom att själv fylla i varje tomrum begår vi ett stort misstag och övergrepp. I *Bibel för barn*, som jag från och med nu utgår ifrån, är berättelserna väldigt textnära vilket gör att egen reflexion inte berövas barnen samtidigt som ”någon annans” teologi och människosyn inte läggs över texterna. Det är också på grund av detta som de barnledare/församlingspedagoger jag intervjuat använder sig utav denna barnbibel. Men som ovan nämnt kan det innebära för den ovane kyrkobesökaren att läsningen hemma för barnen blir lite svårare då texterna är väldigt textnära och just inte är så utbroderade. *Bibel för barn* har med både berättelsen om ”Jesus och barnen” och ”Vem är störst i himmelriket?”

Till skillnad från *Bibeln i berättelser och bilder* finns det ingen berättarröst som beskriver hur det är att vara barn. Gemensamt är att Jesus blir arg när barnen avvisas och att barnen och Jesus hör samman.⁴⁶ I *Bibel för barn* gör man inte det som Dalevi beskriver i sin avhandling, nämligen ”skriva ned” vilket innebär att man överförenklar Eftersom man anser att barnet är okunnigt. Då *Bibel för barn* är väldigt textnära är detta inte ett bekymmer i denna barnbibel. En viss saknad i det direkta tilltalet till barnet i texten kan dock saknas i *Bibel för barn*. Precis som Barbara Wall säger är det svårt att helt utesluta detta med att ”skriva ned” då det är nödvändigt för att en kommunikation med barnet ska ske.⁴⁷

---

⁴³ De Vries, Anne, *Barnens bibel* s 14

⁴⁴ Dalevi Sören *Gud som haver barnen kär* s. 237-241

⁴⁵ Dalevi Sören *Gud som haver barnen kär* s. 22

⁴⁶ Dalevi Sören *Gud som haver barnen kär* s. 161

⁴⁷ Dalevi Sören *Gud som haver barnen kär* s. 192-193

Jesusbilden i *Bibel för barn* kan vi först tala om när vi kommer till NT delen. Det finns nämligen ingen antydning till Jesus i GT - texterna i *Bibel för barn*. *Bibel för barn* tar med barnen in i en spännande värld. När barnen får läsa dessa berättelser kan de på ett förenklat men textnära plan få lära känna Gud, och förstå vem Jesus är. NT börjar med att skildra berättelsen om "Väntan på Messias." Dalevi skriver att man kan läsa av hur Jesusbilden är i respektive barnbibel t.ex. genom att titta på hur och när Jesus introduceras.⁴⁸ Det har redan nämnts att Jesus introduceras först i NT vilket säger något om att man inte velat ge läsaren några förningar om Jesu ankomst i GT. När väl sedan Jesus nämns är det inte vid namn utan som Messias, till skillnad från *Barnens bibel* där man redan i *Eva och Adam berättelsen* nämner att Jesus ska komma. *Barnens bibel* berättar sedan om Jesus födelse och slutar med att Saul berättar om Jesus för några andra i templet. Lite senare kommer berättelsen om Paulus i Athen där han blir hånad för att han berättade att Jesus Kristus kom till dem för att de skulle förstå vem Gud är och att människorna dödade Guds son men att Gud sedan uppväckte honom. Jesu liv följs och skildras noggrant i NT. I *Bibel för barn* ses Jesus som en rättvis man, som vill att människor ska vandra med honom och lära känna Gud. Jesus kan bli arg i *Bibel för barn* om inte rättvisa skipas. Jesus predikar ständigt i denna barnbibel om att han kommit för att tjäna, hjälpa och för att ge sitt liv för människorna.

Gudsbilden är mild, Gud är en rättvis och kärleksfull Gud i *Bibel för barn*. Edens lustgård kännetecknas inte här av en straffande Gud. Hårda ord som att Gud blir arg eller att människorna ska leva i smärta eller att de ska förvisas förekommer inte. När tråkigheter sker i berättelser i *Barnens bibel* slätas detta över något för att inte äventyra bilden om en god Gud. Det ges hela tiden en förklaring till när Gud kan tyckas agera orättvist. Då är det människornas eget fel. Det finns alltid olika strategiska sätt för att kringgå problemet precis som Dalevi också nämner. Liksom i *Barnens bibel* beskrivs Gud som en pålitlig och god Gud.⁴⁹ Denna barnbibel är som tidigare nämnts känd för att vara väldigt textnära och sparsam med utläggningar, men man har alltså ändrat gudsbilden en aning till en något mer mild och barmhärtig Gud än vad bibeln alltid skildrar. Människan är skapad till Guds avbild och skildras i *Bibel för barn* som en jämlike. Den tydliga hierarki som Dalevi beskriver finner jag inte i *Bibel för barn*. Den hårda stränga familjefadern som skulle vara en synonym till Gud är svår att urskilja i denna barnbibel. *Bibel för barn* avslutar med berättelsen "Hemma hos Gud" där det berättas att hemma hos Gud finns det många rum och alla får plats. Människor från jordens alla länder ska komma och ingen törst eller hunger ska finnas mer och Gud ska torka alla tårar (Jer upp 21: 4.) En straffande Gud och människor som ska få sona för sina brott kan vi alltså inte läsa om. Inget helvete beskrivs i hela barnbibeln. Dalevi frågar sig om Gudsbilden förändras under berättelsens gång. Men så är alltså inte fallet i *Barnens bibel*. (De hemskare) berättelserna i bibeln skildras inte i *Bibel för barn*.

---

⁴⁸Dalevi Sören *Gud som haver barnen kär* s. 236

⁴⁹Dalevi Sören *Gud som haver barnen kär* s. 224-225

4. SVENSKA KYRKANS GRUPPVERKSAMHET FÖR BARN I TEORI OCH PRAKTIK

Svenska kyrkan erbjuder barn och familjer en mängd olika verksamheter. En av dem är gruppverksamheter som äger rum vid regelbundna träffar. Detta kräver en anmälan om deltagande i den grupp man ämnar delta i med sitt barn. Exempel på sådana grupper kan vara miniorer, juniorer, ungdomsgrupper eller körer. Dessa grupper utgör oftast också en kärnverksamhet i församlingarna.⁵⁰

De som varit ansvariga för dessa verksamheter i de församlingar jag intervjuat har talat mycket om sina öppna verksamheter. Tillexempel har Kerstin Pålsson som har hand om barnverksamheten i Allhelgona församling berättat om dessa i intervjun jag hade med henne den 28/2-11

Kerstin är kantor i sjukhuskyrkan men det finns också en präst som arbetar med barnverksamheten i form av att hon leder familjegudstjänsterna. Allhelgonaförsamling har babysång som består av en grupp på ca 12 familjer. Detta har man i ett avskilt rum i kyrkan. Barnen är mellan 2-12 månader. Man sjunger kristna och profana sånger och det hela varar i 1 ½ h för att sedan fika tillsammans. På kaffestunden berättade Kristina att föräldrarna sökte upp ”likasinnade” föräldrar att samtala med. Detta var ett sätt för föräldrarna att träffas i all sin enkelhet då de annars kunde känna sig väldigt isolerade som småbarnsföräldrar. Det finns även barnkörer som Kristina håller varmt om hjärtat då hon ju själv är kantor. Det som barnen övar på under kören sjunges sedan upp under familjegudstjänsterna.

”I detta mångkulturella samhälle behöver man värna om den kristna tradition extra mycket. Därför skulle jag säga att målet och syftet är att den kristna verksamheten ska få växa och förbli stark.” säger Kristina om frågan på vilket mål och syfte de har med sin verksamhet.

I en intervju jag gör den 1/3-11 med Ulla Frisk Hobro som är diakon i församlingen och har hand om större delen av barnverksamheten i Sankt Hans församling får jag höra att även de har öppet hus en gång i veckan där man fikar, leker och har sångstund. Det finns också babycafé som fungerar som en mötesplats för vuxna och bebisar. Det finns något som heter söndag tillsammans som är en gudstjänst för små och stora, barnen medverkar mycket och det bjuds på pastalunch efter denna speciella gudstjänst. På frågan om vilket syfte och mål de har med verksamheterna svarar Ulla: ”Vi som kyrka ska finnas och synas utåt och erbjuda något i livets olika skiften. Församlingen ska vara en mötesplats och ett nätverk för föräldrarna där vi kan möta frågor som föräldrarna har. Allt ska utgå från vart familjerna är.” När jag frågar Ulla hur hon ser på huruvida Svenska kyrkans barnverksamhet är välfungerande svarar hon: ”Svenska kyrkan har som helhet en god blick för barnen. Men ibland bör man kanske fundera på om vi hela tiden måste erbjuda nya verksamheter”.

---

⁵⁰ Blåder, Niclas, *Barnen i Svenska kyrkan: teologiska reflektioner om en kyrklig praktik*, Verbum, Stockholm, 2011 s.80

Jag har även intervjuat Monique Nielsen den 8/3-11 som är kontraktsombud i Torna kontrakt. Monique är anställd som assistent i församlingsarbetet i Norra Nöbbelövs församling

Om den öppna verksamheten svarar Monique såhär: ”Vi har något som heter ”Krea klubben” för 11-13 åringar där det dramatiseras. Det är stort fokus på de ungdomar som kommer, vilket är viktigt i deras ålder. Allt vi gör i den gruppen är kreativ verksamhet. Vi har där också undersökt olika former av bön. Ibland får man dra ett kort och svara på olika frågor om sig själv. Det finns också 2 barnkörer från 6 år och en mellankör från låg och mellanstadiet. Ibland kommer barn från olika skolor hit när vi har bjudit hit dem för olika evenemang.” När Monique svarar på frågan om deras barnverksamhets mål och syfte svarar hon: ”Delandet ska stå i fokus! Och man delar med alla, man behöver inte vara trosbekännande kristen för att dela livserfarenheter med varandra. Man ska kunna öppna upp det man har och det man inte har så att samtalet blir levande. Omsorgen för varandra ska vara stor. Vi iscensätter rum där man kan trivas. Och vår uppgift är att vara där.”

Dessa verksamheter skapar ett ”vi” en kollektiv känsla, en församlingsgemenskap. Här förs inte sällan ett kristet budskap fram och ofta även en förväntan hos föräldrarna att en kristen tradition ska lysa igenom verksamheten i vilken barnen är verksamma.

Dessa förväntningar kommer således ofta från barnens föräldrar.⁵¹ Men hur tänker de ansvariga kring anpassandet av barnen i de olika grupperna? Är det så att de vill överföra en rad moraliska ställningstaganden till barnen så att de ska formas i en viss riktning när de är delaktiga i kyrkliga verksamheter? Niclas Blåder har skrivit om detta i sin forskning om ”Barnen i Svenska kyrkan.” Det var inte länge sedan husfadern hade till uppgift att undervisa om kristen tro för alla som levde under hans tak. Året var 1842 som denna kunskapsspridning om kristen tro fortfarande ålåg husfadern. Fram till 1930 talet var kyrkoherden ordförande i skolstyrelsen vilket naturligtvis satte en väldigt partisk prägel på utbildningsinnehållet till religionens gagn.⁵² Att det finns en mer eller mindre uttalad tanke på barnuppfostran och fostran till att bli en kristen individ vet vi av att församlingarnas gruppverksamheter till stor del är navet i en Svensk kyrklig församling. Det är också genom dessa verksamheter som barnen kan närma sig en förståelse och en gemenskap som innehåller kristen tro och liv. I och med detta har också församlingarna ett stort ansvar för de barn man möter i sina verksamheter. Det gäller som församling att visa aktsamhet och respekt gentemot barnet, att ta barnets frågor och tankar på allvar samt att inbjuda till en kristen gemenskap men inte att förglömma att upprätthålla denna gemenskap oavsett identitet. Blåder tar i sin bok upp vad Werner Jeanrond skriver. Jeanrond talar om att det handlar om Guds inbjudan till varje människa. Han menar att det handlar om gruppens roll i relation till individens frihet.

---

⁵¹ Ibid. s. 80

⁵² Ibid. s. 81

Jeanrond menar också att det är viktigt att inte glömma Guds förmåga till att överraska och möta människor genom det oväntade.⁵³ Blåder skriver att detta kan leda till att församlingen kan leva i en viss ambivalens där man både strävar efter annorlundaskap och likriktning. Detta håller jag dock inte med om. Att både sträva efter annorlundaskap och likriktning, vilka för övrigt är begrepp jag inte sympatiserar med, är ett sundhetstecken enligt min mening. Vem är annorlunda? Och vem är lika? Är inte min nästa både lik och olik mig? Måste hon vara antingen eller? När vi använder oss av sådana här termer lär vi ut att söka skillnader mellan oss människor istället för att se vad som för oss närmare varandra. När begrepp som annorlunda och lik används kan rädsla för det som jag inte känner till och är olikt mig själv gro. Trots allt detta skriver Blåder att den kristna gemenskapen är en gemenskap som består av dem som är olika individer som var och en relaterar den radikalt annorlunda och på så sätt ger vi utrymme för Gud att verka. ”Det är i mötet med det som är skiljt från mig själv, som har andra idéer och tankar än jag, som jag också kan bli överraskad av Guds tilltal.”⁵⁴

4.1 VEM TAR HAND OM BARNEN? OM RELATIONEN MELLAN ÄMBETSÄRARE OCH LEKFOLK UTIFRÅN KYRKOORDNINGEN

Detta kapitelns syfte är att ta upp frågan om vem som förbehåller sig rätten till uppdraget att vara barnens ledare i de olika verksamheterna som riktar sig till barn. Vems ansvar är det egentligen att hålla en söndagsskola? Måste det vara prästens uppgift eller kan en förtroendevald i stället ta på sig detta uppdrag? Dopet är den grundläggande vigningen till tjänst in i Svenska kyrkan.⁵⁵ I inledningen av den sjunde avdelningen i kyrkoordn. står det klart och tydligt att alla i kristna kyrkan är Guds lemmar och att alla är givna uppdraget att föra ut evangelium oavsett om de innehar ett ämbete inom Svenska kyrkan eller inte. ”Förtroendevalda, frivilliga medarbetare, anställda och de som vigs till uppdrag inom kyrkans vigningstjänst ska fullgöra de speciella uppdrag som de anförtrotts i solidaritet med Svenska kyrkan och kyrkans tro, bekännelse och lära. Alla står i evangeliets tjänst och under dess auktoritet.”⁵⁶ Jag börjar med att beskriva den sjunde avdelningen då den handlar om uppdrag och befattningar och på ett alldeles exemplariskt sätt inkluderar såväl ämbetsinnehavare som lekmän utifrån ett perspektiv som gör att den ena parten inte utesluter den andra. Alla står i evangeliets tjänst och under dess auktoritet. Prästen finns för tjänst i församlingen och tecken för samhället, Guds ords tjänare. Diakonen är ett barmhärtighetens tecken och biskopen finns för enhet och kontinuitet.⁵⁷

---

⁵³ Ibid. s. 82

⁵⁴ Ibid. s. 82-83

⁵⁵ KO, sjunde avdelningen, Inledning

⁵⁶ KO, sjunde avdelningen, Inledning

⁵⁷ KO, sjunde avdelningen, Inledning

Jag tror att det i de flesta församlingar finns en strävan att stärka lekmäns uppdrag och ställning i kyrkan, i och utanför gudstjänst. Det är viktigt att man tillsammans i kyrkan känner att man tar ett gemensamt ansvar för det som berör kyrkan. Att man tillsammans talar om det som rör de människor som vistas och är engagerade i och runt en församling, där både teologi och ekonomi får vara något som alla blir delaktiga i, ämnen som på många sätt hör samman.

Församlingens grundläggande uppgift är enligt kyrkoordn. att fira gudstjänst, undervisa, samt att utöva diakoni och mission.⁵⁸ Den andra avdelningen i kyrkoordn. handlar om just detta, nämligen församlingen.

Syftet är att människor ska komma till tro, leva i tro, att en kristen gemenskap skapas och fördjupas, att Guds rike utbredds och att skapelsen upprättas.⁵⁹ Alla har ansvar för församlingens grundläggande uppgift. Det som sägs vara församlingens uppgift som jag ovan nämnt menar jag är en omöjlighet att genomföra om inte lekmän och ämbetsinnehavare har ett delat ansvar. Ingen värdig, främjande gudstjänst kan skapas om det endast är ämbetsbärare som ”utför” en gudstjänst som en passiv församling ska ”bevittna.” Undervisningen som är en av församlingens uppgifter är också viktig att lyfta. Skulle Svenska kyrkan erbjuda en undervisning där endast ämbetsbärare skulle få ha en undervisande roll skulle kyrkan vara en icke mångfaldig utan en enväldigt styrd kyrka. Nu är det så att t.ex. konfirmandundervisning ofta också leds av redan konfirmerade ungdomar som har en enorm positiv effekt på denna verksamhet. Den som ansvarar för undervisning och gudstjänst är dock den som ”är behörig att utöva uppdraget som präst i svenska kyrkan eller den som kyrkoherden utser ansvarar för den dopundervisning som föregår konfirmationsgudstjänsten.”⁶⁰ En annan avdelning i kyrkoordn. som jag menar är central för att peka på vikten av att både ämbetsbärare och lekfolk tillsammans ”gör kyrkan” är den femte avdelningen. Den handlar om att gudstjänsten är kyrkolivets centrum. Utan gudstjänst och gudstjänstgemenskap finns inte församlingen. Syftet är hela tiden att en kristen gemenskap skapas. Vilket den endast kan göra om man precis som det står i inledningen i kyrkoordn. 17 kap. får komma och dela sina erfarenheter och livsfrågor och dela det gemensamma mötet med Gud. Därför är det så viktigt att en församling utgörs av även lekmän, av dem som vill vara en del av gemenskapen som är delaktiga och ger på sitt sätt, och även av ämbetsbärare som leder, där prästen finns för tjänst i församlingen, VDM, Verbi divini minister - Guds ords tjänare. Diakonen är ett barmhärtighetens tecken och biskopen finns för enhet och kontinuitet.⁶¹ Gudstjänsten är hela församlingens gåva och ansvar. Det är kyrkorådet tillsammans med kyrkoherden som ansvarar för dess utformning.

---

⁵⁸ KO, 2 kap. 1§

⁵⁹ KO, andra avdelningen, Inledning

⁶⁰ KO, 23 kap. 4§

⁶¹ KO, sjunde avdelningen, Inledning

Kyrkorådet *får* besluta om användandet av andra gudstjänstordningar utöver det minimum av högmässor som ska firas varje år. För den enskilde gudstjänsten ansvarar tjänstgörande präst i samråd med musiker, kyrkvärd och gudstjänstfirande församling.⁶²

Kännetecknande för Svenska kyrkan är den s.k. dubbla ansvarslinjen, vilken är en förening av prästerlig ämbetsförvaltning och folkligt förankrat självstyre. Denna dubbla ansvarslinje är viktig att bevara och fasthålla enligt min mening. Detta för att inte få ett ”prästastyre” som inte värnar om människors kunskap, erfarenheter och egenskaper. Det innebär att präster och lekman har olika ansvarsområden och att en demokratisk linje ska råda.

Guds heliga Ande utgjuter sina gåvor över hela kyrkan (Ef 4:11–13, 1 Kor 12:4-11) och får därigenom män och kvinnor, lekfolk och ordinerade, att bidra till att bygga upp gemenskapen. Sålunda deltar hela kyrkan i förmedlingen av evangelium – varje medlem ger sitt bidrag. Detta enligt Borgåöverenskommelsen.⁶³

4.2 VÄRDEGRUND FÖR SVENSKA KYRKANS BARNVERKSAMHET

Värdegrund

Då skola och kyrka ofta samarbetar mer eller mindre är det viktigt att den aktuella värdegrund som råder i skolan inte skiljer sig radikalt från den som tillämpas i Svenska kyrkan. Enligt skollagen ska all verksamhet inom skolans väsen vara i överensstämmelse med de grundläggande demokratiska värderingarna som ser till varje individs egenvärde. Om Svenska kyrkan vill vara en kyrka i tiden, en kyrka i samhället som är en del av samhället och för samhället bör den liksom svenska skolan agera efter samhällets grundläggande värden. Dessa värden är människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män, samt solidaritet med svaga och utsatta.⁶⁴

---

⁶² KO, femte avdelningen, Inledning

⁶³ Borgå – överenskommelsen, <http://www.svenskakyrkan.se/porvoo/sv/cont.htm>

⁶⁴ Värdegrund i förskola och skola. s. 26

Hur har kyrkan påverkat värdegrundsarbetet i skolan?

- 1842: vi kan tala om att det var en bekännelsetrogen kristen värdegrund där barnen skulle fostras för att bevara samhället.
- 1919: rådde det istället en Interkonfessionell kristen värdegrund också med fostranstankar men för att bevara ett reformert samhälle.
- 1940-46: pågick två utredningar. Den ena var en interkonfessionell kristen värdegrund med fostran för samhällets bestånd, den andra hade en mer humanistisk värdegrund vars normer i fostran var tänkt för ett samhälle i ständig utveckling.
- 1962/64/68/70. Värdegrunden var humanistisk med en objektiv princip. Fostransnormen stod inte lika mycket i centrum men hade sin utgångspunkt för ett samhälle i ständig utveckling.
- 1980: var värdegrunden humanistisk där även här fostransnormerna var tänkta för ett samhälle i ständig utveckling.
- 1994: det var återigen en interkonfessionell kristen värdegrund som rådde också med fostransnormer i ett samhälle som var i ständig förändring.
- På 2000- talet är värdegrunden i den svenska skolan densamma som år 1994 ovan men nu finns även ett perspektiv som betonar att elever har olika förutsättningar.⁶⁵

Kan vi hitta exempel på värdegrundsarbete i bibeln då?

I andra Mosebok läser vi om israeliterna, som efter Egyptens förtryck fick ta emot två stentavlor på Sinaiberget med de tio budorden vilka blev till grund för samhället. Sedan kom naturligtvis dessa bud att anpassas och omformuleras, men det var från dessa bud man hämtade sin grund i för att reglera samhället, individen och familjer. I och med den lutherska katekesen på 1500 -talet blev de ursprungliga budorden än en gång aktuella med den tidens tolkning som var anpassad för den tidens människor. Men 1919 avskaffades katekesen i skolreformen men levde kvar i praktiken ända in på 1940 -talet.⁶⁶

---

⁶⁵ Värdegrund i förskola och skola. s. 20

⁶⁶ Värdegrund i förskola och skola. s. 15

Fram till idag kan det urskiljas fyra olika sorters skolor där man sett på värdegrunden på lite olika sätt. Den första skolan jag vill ta upp kallas för ”*Pusselskolan*”- med en kristen värdegrund. Denna skola är frukten av den första läroplanen som kom till 1842. Denna skola lämnar inte mycket till fantasin utan strävar efter en färdig bild med ett färdigt mönster, därav namnet pusselskolan. Skolan var mycket kyrkligt präglad, varje dag inleddes en morgonbön. Detta var inte så konstigt då denna skola från början var just en lutherskt präglad kyrka, en så kallad kyrkskola. Inget annat ämne var mer värdegrundsbärande än kristendomen. Skolan vilade på en grund där samhällets bestånd var oföränderligt och där skolan hade ett ansvar att vara en traditionsbärande kraft i samhället. Det ansågs vara en stor trygghet att det fanns en tydlig lärarroll samt en tydlig elevroll.⁶⁷

Nästa skola vars namn är ”*Kalejdoskopskolan*” med en humanistisk värdegrund växte fram under 1960-talet. Denna skola präglas mer av en individuell frihetstanke där skolan skulle spegla samhället. Frihetstanken grundade sig på individens rätt att själv kunna utveckla sitt liv. Skolan skulle nu motsvara det moderna föränderliga samhället. Man hade religionsneutrala morgonsamlingar. En samhällsvetenskaplig värdegrund med fokus på individens frihet var den som rådde. Samhällskunskapen var nu också det ämne som ersatte kristendomsämnet. Dock var det svårt för skolan att tillämpa detta radikalt humanistiska system.⁶⁸

Efter dessa två skolor kom ”*Mosaikskolan*” som både gick i linje med kristen och humanistisk värdegrund, detta i ett samhälle som ansågs vara ett utvecklande samhälle. Kristen värdegrund kombinerades alltså med humanistisk tradition. Ingen speciell linje fick vara värdegrundsbärande utan detta blev istället allas ansvar. Etik var något som ingick i alla ämnen. Det var nu en mera flexibel lärarroll och kreativ elevroll som byggde på det egna ansvaret. Skolan skulle i sig vara meningsskapande. Varje skola hade detta till uppgift, nämligen att skapa den meningsfulla mosaiken, vilket inte alltid var så lätt att praktisera i vardagen.⁶⁹

Skolan på 2000-talet kallas i boken *Värdegrund i förskola och skola* ”*skärvernans skola*.” Denna benämning har sin grund i att skolan hela tiden är under lupp och förändras men att det finns ett visst antal skärvor som kan tillvaratas. Eleven bedöms mer än tidigare efter sina förutsättningar. Varje elev är berättigad att mötas utifrån kulturell, genustillhörighet och socioekonomiska bakgrund, allt för att förhindra att eleven ska känna sig utanför. Istället ska de ges möjlighet att växa upp till samhällsnyttiga medborgare. Skolan är tänkt att vara till för alla med en stark medborgarkunskap som också blir dess värdegrund. Skolan riktar sig till studieinriktade och yrkesinriktade elever med en vision om att vara en kunskapsskola eller värdegrundad skola.⁷⁰

---

⁶⁷ Värdegrund i förskola och skola. s. 16-17

⁶⁸ Värdegrund i förskola och skola. s. 17-18

⁶⁹ Värdegrund i förskola och skola. s. 18-19

⁷⁰ Värdegrund i förskola och skola. s. 19-20

Svenska kyrkan har även satt sin prägel i skolan för de små. Förskolans uppkomst har sina rötter i två traditioner. *Barnkrubban* och *barnträdgården*. Barnkrubban kom till på mitten av 1800 -talet med syfte att minska problemet med socialt utsatta barn, barn som var utsatta av social missär i form av tiggeri och annan utsatthet. Detta stred emot vad som sades i Luthers katekes där barnet skulle vara en del av samhället.⁷¹ Därför kom nu barnets bästa att råda vilket innebar omvårdnad och uppfostran. Dock skulle barnet rätta sig efter sina föräldrar då fjärde budet som Mose gett handlade om detta.

Begreppet Barnträdgården (*Kindergarten*) var det Friedrich Fröbel (1782-1852) som myntade. Denna barnträdgård riktade sig däremot inte till utsatta barn. Fröbel blev övergiven som barn men växte upp med en kärlek till naturen och med en stark kristen tro. Han talade om barn som planter, vilka behöver omvårdnad och är en nödvändig del av skapelsen. Fröbel ansåg att människor i huvudsak är produktiva och kreativa samt att uppfyllelse kommer genom att utveckla dessa i harmoni med Gud och världen. Fröbel försökte uppmuntra skapandet av pedagogiska miljöer som innebar praktiskt arbete och direkt användning av naturligt material.⁷² För att nyttja barnträdgården krävdes ett visst ekonomiskt välstånd hos föräldrarna. Men även denna teori hade en kristen synvinkel vars upphovsman Friedrich Fröbel tog sin utgångspunkt i Nya testamentet där barnen var dem som Jesus tog parti. Barnets fria lek var Frøbels pedagogiska metod.⁷³

Läroplanen har alltså sin grund i humanistisk och kristen tradition vilket man bör vara medveten om. Humanismen understryker människans självständiga tänkande samt tron på förnuftets förmåga. Den kristna traditionen bygger på både gammaltestamentliga och nytestamentliga texter. I Lev 19:18 ses människan som en kollektiv varelse. Men den hämtar också sitt innehåll i Nya testamentet från Bergspredikan i Matt. 5-7 och dess kärleksbudskap att behandla andra så som man själv vill bli behandlad. (Matt. 7:12) Människans egenvärde är också av högt rang i kristen teologi. Människan är född till Guds avbild och har en egen särställning i förhållande till skapelsen enligt Gen 1:27. Av Jesus tillgavs inte människan ett särskilt värde på grund av att hon var man eller kvinna, vuxen eller barn. Bara det att man finns till innebär att man erhåller ett särskilt värde, aldrig på grund utav några andra yttre förutsättningar.⁷⁴

---

⁷¹ Värdegrund i förskola och skola. s. 22

⁷² <http://www.infed.org/thinkers/et-froeb.htm>

⁷³ Olivestam, Carl & Thorsén, Håkan (2011). *Värdegrund i skola och förskola: [om värdegrund, yrkesidentitet och praktik]*. 2., reviderade uppl. Stockholm: Remus. s. 22

⁷⁴ Ibid. s. 30-31

Barns rätt till andlig utveckling

Bonnie J. Miller-Mclemore skriver i *Och han tog dem i famnen - texter om barn i kyrka och teologi* att kroppen och vår andliga utveckling inte utvecklas på samma sätt. Det är inte som det oftast är med kroppen att omoget blir till moget och alla organ utvecklas med åren. När det kommer till andligheten finns det inga garantier för att den överhuvudtaget skall utvecklas eller att intresset finns för det.⁷⁵ Generellt sätt skulle jag vilja påstå att en debatt om andlig utveckling förs i Sverige. Det är nästan lite trendigt att tala om ett bejakande av vårt innersta och mest existentiella. Detta är inte någon negativ trend enligt mig, däremot hör jag sällan något om barns rätt till en andlig utveckling.

I *James W. Fowlers* bok "Stages of faith" beskriver psykoanalytikern *Erik H. Erikson* hur kraftfull en faktor som kvaliteten på barnets första gemenskap är i hans eller hennes existens med dem som är en del av barnets miljö för allt som sedan skall beröra barnets identitet och tro.⁷⁶

Barnets förståelse för hur saker och ting fungerar och vad de betyder domineras av relativt oerfarna uppfattningar och känslor dessa uppfattningar väcker.⁷⁷ Den amerikanske teologen James Fowler har intervjuat ett antal fyra-sex åringar vars intervjuer Fowler menar man kan utläsa vissa kognitiva processer.

En intervju görs med *Freddy*, en sex- årig pojke från en katolsk familj.

Intervjuare: När du gör något dumt, vet då Gud det?

Freddy: Ja. Han sprider sig runt hela jorden på en dag.

Intervjuare: Gör han? Hur gör han det?

Freddy: Han gör det, för han är smart.

Intervjuare: Han är smart? Hur kommer han runt jorden på en dag?

Freddy: Äh – han kan dela sig, eller han kan vara som en Gud.

Intervjuare: Kan han dela sig till många saker?

Freddy: Ja

Intervjuare: Finns det ingenting han inte kan göra?

Freddy: Han kan göra saker, saker som är bra, inte dåliga. Gud ljuger aldrig i sitt liv.

Intervjuare: Aldrig?

Freddy: Nix.⁷⁸

Freddy har givits ett förhållandevis rikt utbud av symboler för att sammanfoga sina bilder av karaktären av en ultimat miljö. Hans anslag och förlängning av vissa av dessa bidrar till att klargöra att barn kombinerar fragment av berättelser och bilder givna av sina kulturer av betydande association med Gud.

---

⁷⁵ Blåder, Niclas (red.) (2011). *Och han tog dem i famnen: - texter om barn i kyrka och teologi*. Uppsala: Svenska kyrkan. (Artikel: *Feminism, barn och moderskap*, Bonnie J. Miller-Mclemore) s. 61

⁷⁶ Fowler, James W. (1981). *Stages of faith: the psychology of human development and the quest for meaning*. 1. ed San Francisco: Harper & Row s. 109

⁷⁷ Fowler, James W. (1981). *Stages of faith: the psychology of human development and the quest for meaning*. s. 123

⁷⁸ Fowler, James W. (1981). *Stages of faith: the psychology of human development and the quest for meaning*. s. 128

Intressant att notera är att intervjuerna med barn från icke religiösa eller anti religiösa hem visar liknande tendenser, trots att deras underlag för religiösa bilder och symboler borde vara mycket mer begränsade. Detta visar intervjun med *Sally* fyra och ett halvt år, vars föräldrar har gjort betydande ansträngningar för att inte "utsätta" *Sally* för religiösa symboler.⁷⁹

Sally: Ibland trodde jag på Gud, men min mamma och pappa trodde aldrig på Gud.

Intervjuare: Varför tror du på Gud?

Sally: Eftersom de visar på tv-serierna att de tror på Gud, som på "Leave It to Beaver" och "Davey" (den lutherska kyrkan i USA:s animerade tecknade serie "Davey and Goliath")

Intervjuare: Är Gud verklig för dig?

Sally: Hmm- ja... ibland tror jag det är på riktigt.

Intervjuare: Hur ser Gud ut?

Sally: Han ser inte ut som någonting. Han är helt runtomkring dig.⁸⁰

Trots vår sekularisation och religiösa splittring, är religiösa symboler och dess språk så starkt och påtagligt närvarande i samhället att praktiskt taget inga barn når skolåldern utan att komma i kontakt med religionsundervisning eller ges en bild eller bilder av Gud. Detta menar *Dr. Ana-Maria Rizzuto*.⁸¹

Det finns en del kognitiva faktorer vilka handlar om barnets primitiva modell av världen där människan utgör dess centrum. Enligt *Maare Tamm* spelar det ingen roll för barnet vem som har skapat allt runt omkring, huvudsaken det är "någon." Många gånger menar Tamm då att denna "någon" blir Gud och att det har en direkt koppling till en vuxenpåverkan snarare än att det kommer från barnet självt. Det är när förklaringar till saker och tings existens tryter som barnet för in Gud i tankevärlden. Tamm menar att barnet själv söker sig en mening till de yttersta tingen trots att barnet lever i en värld där han eller hon kan se hur saker som hus byggs upp för att sedan av mänsklig hand rivs ner igen. Tamm hävdar att barnets övertygelse att allt från början är skapat av en mänsklig hand kommer före den religiösa påverkan som enligt Tamm utvecklas vid sidan om. Trots detta skriver ändå Tamm att barn redan vid 2-3 års ålder har frågor som "Vem skapade mig?", "vem gjorde solen?", "vilka föddes först och hur skapades allting?" Detta är enligt min mening existentiellt betingade frågor som inte utan tvekan kan avledas från religion. Om detta har det heller inte kunnats påvisa några skillnader för barn som fått en religiös uppfostran och de som inte fått det. För förskolebarnets del skriver Tamm att Gud inte är märkvärdigare än deras föräldrar men att Gud på alla sätt är närvarande.⁸²

---

⁷⁹ Fowler, James W. (1981). *Stages of faith: the psychology of human development and the quest for meaning*. s. 128

⁸⁰ Fowler, James W. (1981). *Stages of faith: the psychology of human development and the quest for meaning*. s. 128-129

⁸¹ Fowler, James W. (1981). *Stages of faith: the psychology of human development and the quest for meaning*. s. 129

⁸² Tamm, Maare (1979). *Barnets tankevärld*. Göteborg: Esselte studium/Akad.-förl. s. 90-91

Fowlers trosutveckling skiljer sig från en så kallad traditionell trosutveckling som hämtar sin utgångspunkt i bibeln. Den tro Fowler beskriver ser han som en ”allmänmänsklig inriktning” som handlar om hur en människas allmänna psykiska utveckling förhåller sig till hennes tro.

I de tidigaste utvecklingsstadierna hos människan använder sig Fowler utav *Piagets* studie av det mänskliga tänkandets och vetandets utveckling.⁸³ Viktigt att påpeka är att Fowler inte använder begreppet ”tro” i kristen mening, ej heller någon som helst religiös mening. Fowler använder sin trosutveckling till att beskriva verkligheten. Den ska enligt Fowler vara människor till gagn som har ett vårdande yrke så att de lättare kan möta människor på ett lämpligt sätt i sin utsatthet.⁸⁴ *Tro är för Fowler en hypotetisk konstruktion om något allmänmänskligt, som tidigare huvudsakligen var knutet till religionens värld, men som numera uppträder också i andra sammanhang.*⁸⁵ Fowler beskriver ”tro” som något som finns hos alla människor, och är sättet att skapa mening i livet och att leva i det meningsfulla. *Göran Bergstrand* skriver i sin bok ”Från naivitet till naivitet” att Fowlers metod borde komma väl till pass i kyrkans pedagogiska arbete då även bland barn. Detta så länge man tar hänsyn till det utvecklingsstadium ett barn befinner sig i, samt erhåller kunskap om hur barn kan uttrycka en tro och uppfatta Gud. Sedan fortsätter Bergstrand sin tolkning av Fowler, vilken jag instämmer, med vikten av att stödja barnet när han eller hon uttrycker och upplever sin tro, i just det utvecklingsstadium barnet befinner sig i. Varje utvecklingsstadium har också både begränsningar och möjligheter som är viktiga att känna till.⁸⁶

Fowler talar om den religiösa utvecklingen från spädbarns ursprungliga tro, till barns bokstavliga tro fram till universella ideal senare i livet. Denna forskning har lett till att ta till sig barns kognitiva förutsättningar till religiösa tankar på ett bättre sätt.⁸⁷ Det är svårare att mäta var och när barns spiritualitet tar form än vuxnas. Med det menar jag att det nödvändigtvis inte alltid sker i så ”ordnade” former som t.ex. i en andakt eller i en gudstjänst. Barns spiritualitet uppkommer ofta i lek, stunder när läxor läses, t.o.m. i gräl och när sämja åter börja råda eller varför inte under en konversation under middagen vid middagsbordet? M.a.o. kan barns spiritualitet ta form i konkreta och vardagliga stunder.⁸⁸ Detta innebär inte att barn ej kan känna eller ge sig hän spiritualitet i t.ex. en gudstjänst.

---

⁸³ Bergstrand, Göran (1990). *Från naivitet till naivitet: om James W Fowlers modell för trons utveckling*. Stockholm: Verbum s. 46-47

⁸⁴ Bergstrand, Göran (1990). *Från naivitet till naivitet: om James W Fowlers modell för trons utveckling*. s. 48-49

⁸⁵ Bergstrand, Göran (1990). *Från naivitet till naivitet: om James W Fowlers modell för trons utveckling*. s. 49

⁸⁶ Bergstrand, Göran (1990). *Från naivitet till naivitet: om James W Fowlers modell för trons utveckling*. s. 76-77

⁸⁷ Blåder, Niclas (red.) (2011). *Och han tog dem i famnen: - texter om barn i kyrka och teologi*. (Artikel: *Feminism, barn och moderskap*, Bonnie J. Miller-Mclemore) s. 61

⁸⁸ Blåder, Niclas (red.) (2011). *Och han tog dem i famnen: - texter om barn i kyrka och teologi*. (Artikel: *Feminism, barn och moderskap*, Bonnie J. Miller-Mclemore) s. 61

Det säger mer om barns förmåga att vara andliga individer i vardagen, där kaos råder, vilket är något som vuxna bör ta lärdom av. Det säger också något om hur en gudstjänst bör vara utformad för att tillgodose även ett barns behov, dvs. innehålla praktiska moment för barn att delta i.

Det händer att just de gåvor som barn besitter förskingras i de miljöer där pedagogik ska råda. Dessa gåvor är nyfikenhet, ett genuint och öppet delande av erfarenheter och det som de upplever med deras ögon. Barn har ett sätt att se det motsägelsefulla och svårtydda skriver Miller-Mclemore.⁸⁹

Man skulle mycket väl kunna sätta likhetstecken mellan kunskap och relation. *Jada* är ett hebreiskt ord för ”att veta” men är också ett begrepp som rymmer en mycket djupare dimension än vad människor i västvärlden oftast lägger i ”att veta.” Den hebreiska varianten betonar mer hjärtats innebörd. Att göra kunskapen till sin, lära genom att leva. Sören Dalevi menar att ha kunskap är att ha omsorg. Att ha omsorg om dem man tolkar för när man tolkar en text för t.ex. barn är oerhört viktigt. Dalevi skriver; att ha kunskap om Gud är att älska sina medmänniskor.⁹⁰

---

⁸⁹ Blåder, Niclas (red.) (2011). *Och han tog dem i famnen: - texter om barn i kyrka och teologi*. (Artikel: *Feminism, barn och moderskap*, Bonnie J. Miller-Mclemore) s. 62

⁹⁰ Dalevi, Sören (2012). *Låt berättelsen leva! : Om barnet och bibeln*. Verbum s. 85-87

4.3 DISKUSSION

Undervisningen i Svenska kyrkan idag är präglad av att se barnet som den individ hon är med en egen integritet som hon blir given från födseln samt att se henne som en helt och fullt fullvärdig människa. För att växa i tro upplevs det för många kristna ett behov av att tillgodogöra sig kunskap om Jesus Kristus. I barns fall skulle detta kunna ske i en undervisande kontext, i ett nära och förtroendegivande möte med den vuxne. För att kunna tillgodogöra sig kunskap krävs ett möte som bygger på respekt för individen och detta oavsett ålder. Barnet måste kunna känna sig delaktig, känna sig respekterad och förstå att det finns en mångfald samt lära sig att respektera andra.⁹¹ Barnledaren som möter barnet i Svenska kyrkan ska berätta om dopets centrala plats och livsväg genom ord och handlingar i dem olika verksamheterna. Det är viktigt att ge ett positivt stöd till barnet i en god miljö där barnet kan känna sig tryggt. Att vi stödjer barnen och visar barnen vilka kompetenser var och en besitter är avgörande för att de ska tro på sig själva och därmed kunna tillgodogöra sig kunskap. Leken är ett viktigt instrument för barnets inlärande, leken och gudstjänsten har mycket gemensamt då vi går in i andra roller som inte är signifikanta för vardagen och tid och rum blir till ett. Detta är inget främmande för barnet utan gör snarare att saker och ting blir mer verkliga som annars är svårt att förstå så som sorg, kärlek och förlåtelse.

Vad är det då församlingen skall göra enligt de kriterier som finns att läsa i boken ”I dialog med barn” som är utgiven av Svenska kyrkans församlingsnämnd?

- Aktivt hjälpa och stödja barnets växande tro.
- Låta barnet få uppleva en trygg gudsbild som det kan växa och mogna med.
- Rekrytera, stödja och utveckla ledare.⁹²

---

⁹¹ Almer, Hans (2004). *I dialog med barn: grund för Svenska kyrkans arbete bland barn 0-14 år*. Uppsala: Svenska kyrkans församlingsnämnd s. 19

⁹² Almer, Hans (2004). *I dialog med barn: grund för Svenska kyrkans arbete bland barn 0-14 år*. Uppsala: Svenska kyrkans församlingsnämnd. s. 20-21

Hur kan då detta liknas eller jämföras med de skolor jag ovan nämnt som uppkommit genom åren med sina respektive läroplaner? Svenska kyrkans undervisning har ett subjektivt och konfessionellt förhållningssätt vilket naturligtvis är en kristen undervisning. Rent innehållsmässigt kan Svenska kyrkan liknas vid Pusslets skola 1919-1962 vars värdegrund är kristen och där kristendomsundervisning råder. Dock är det endast detta som för dem samman då undervisningsform och grundregler skiljer sig åt. Enligt Svenska kyrkans ordning ska det finnas både anställda, ideella ledare och förtroendevalda. Det råder alltså ingen tydlig lärarroll. Ledaren är alltså inte per automatik en kunskapsmakt med pedagogisk yrkesutbildning. Det krävs inte heller en absolut lydnad från barnens sida. Inte heller ser man på samhället som ett oföränderligt samhälle vars uppgift är att vara samhällsbevarande. Mer lik är i så fall Svenska kyrkan Kalejdoskopets skola 1962-(1980)-1994 med grundvärden som frihet och samhällspeglande. Jag anser att Svenska kyrkan försöker anpassa sina verksamheter efter familjernas behov, t.ex. med ”spaghettigudstjänster” som innebär att familjerna får komma och umgås med varandra en gång i veckan och bli lite uppassade med lagad mat, vilket innebär att en gång i veckan kan man som familj komma till kyrkan och bara vara, och inte behöva tänka på att laga mat den dagen. Efter maten inbjuds det till en familjegudstjänst.

En annan likhet med denna skola är den otydliga lärarrollen och en bejakning på individens frihet. Dock är denna skola religionsneutral vilket naturligtvis inte Svenska kyrkan är. Svenska kyrkan välkomnar alla oavsett tro och etnicitet till sina verksamheter och kräver ingen kyrklig tillhörighet. Med Mosaikskolan (1994-) som både har en kristen och humanistisk värdegrund har Svenska kyrkan en del likheter, t.ex. att undervisningen ska vara meningsskapande och att man ser på samhället som utvecklande. Skärvornas skola är en skola som är väldigt fokuserad på vad eleven skall komma att bli. Som tidigare nämnts avser man även inom Svenska kyrkan att ett syfte är att ge barnet självförtroende vilket är avgörande för att kunna växa som människa och klara av samhällets krav, arbete och utbildning. I Skärvornas skola vill man möta varje elev utifrån de förutsättningar som eleven har vilket även är Svenska kyrkans förhållningssätt.⁹³

---

⁹³ Blåder, Niclas, *Barnen i Svenska kyrkan: teologiska reflektioner om en kyrklig praktik*, s. 92

4.4 STÄMMER TEORI OCH PRAKTIK ÖVERENS?

I *praktiken* är det väldigt stor skillnad på den historiska söndagsskolan och den som existerar idag. Den historiska söndagsskolan handlade väldigt mycket om att barnet skulle lära sig. Barnet var ett objekt medan barnet idag får betraktas som ett subjekt. Pedagogiken skiljer sig markant mellan den ursprungliga söndagsskolan och den som finns i dagens församlingar. En söndagsskolegång på 1800 talet var både lång och med otroligt mycket utantill kunskap. Den personliga tron och den andliga utvecklingen stod inte i fokus utan det var kunskap för livet som gällde. Dock vet jag att en del från den generation som gått i söndagsskola av det äldre slaget har uppskattat den utantill kunskap man fått med sig. Direkt kan de människor följa med i böner och kyrkliga proklamationer. Detta medför en känsla av sammanhang och att man är del av en kyrka. Många har använt uttryck som att det även är en kulturskatt som den yngre generationen går miste om.

Idag ser kunskapen annan ut. Vi talar om ett livslångt lärande,⁹⁴ men bara för att man inte lär sig saker utantill innebär inte det att man ej fått ta del av bibelberättelserna. Idag gör man bibelberättelser, böner och andra kyrkliga moment till sina. Somliga talar om att det i ”dagens kyrka” inte ”rabblas.” Prästen rabblar inte, inte heller barn och vuxna gudstjänstbesökare. Det är andra saker som fastnar när man lär sig en berättelse från en bibelbok. Då inlärningssättet ser annorlunda ut. Idag lära man ut en bön eller bibeltext med hjälp av danser, rörelser, sånger och lekar som gör att man på ett mer pedagogiskt vis ofta lättare kan minns helheten och budskapet i berättelsen. Intressant att notera är att då söndagsskolan parallellt startades med folkskolan och således också var en folklig rörelse, från början ledd av lekmän, känns detta igen med de församlingar jag studerat som gärna ser sig som en folkkyrka dit alla är välkomna. Söndagsskolans ”anda” har alltså inte förändrats då den inte är en rörelse för ”eliten”, utan en rörelse dit alla är välkomna, och som vill lära sig mer om kristen tro.

---

⁹⁴ Bernerstedt, Lisa-Gun (red.) (2000). *Lärande och undervisning: grund för Svenska kyrkans pedagogiska arbete*. Uppsala: Svenska kyrkans nämnd för kyrkolivets utveckling s. 7

Barnverksamhetens *Teori* som handlar om värdegrund och teologi, menar jag idag följer de förordningar och riktlinjer som kyrkoordningen beslutat. Som tidigare nämnts står det ur kyrkoordningens inledning att: ”I kristen tro intar barnen en särställning, och behöver därför särskilt uppmärksammas i Svenska kyrkan.” Lärandet ska vara individanpassat och kopplat till vardagssituationer och varje enskild människa ska få det stöd hon behöver.⁹⁵ Min teori är dock att även om den pedagogiska delen skiljer sig markant när det kommer till undervisning av barn och unga på 1800- talet 2000- talet skiljer sig inte värdegrunden på samma tydliga vis. Folkbildningen som uppkom i samband med söndagsskolan byggde på ett genuint mänskligt möte där dialogen stod i centrum. Dialogen som uppkommer när båda parter lyssnar på varandra, vilket är grunden för vad den lärande folkbildningen förespråkar.⁹⁶

Både den ursprungliga söndagsskolan och dagens variant menar jag kan skriva under på de syften och mål som finns och bör följas för lärande och undervisning i församlingen.⁹⁷

Några exempel på dessa är:

- allt liv är skapat av Gud som älskar sin skapelse.
- människan, som en del av skapelsen har ett särskilt förvaltaransvar.
- Gud sände Jesus Kristus för att övervinna det onda och befria människan från synd och skuld.
- människan är kallad att föra evangeliet om Guds kärlek vidare i ord och handling.⁹⁸

Den första punkten är något som oftast både undervisas idag och under den ursprungliga söndagsskolans tid. Min mening om denna punkt är ändå att de flesta församlingar inom Svenska kyrkan idag inte skulle undervisa om detta för barn och unga på ett sätt som uteslutit andra religioner med en annan gud eller andra gudar. Eller att ”Gud” med stort ”G” endast skulle tillhöra de protestantiska kristna, och inte det judiska folkets eller muslimernas. Detta icke- mångfaldiga och ej inklusiva sätt att tala om Gud var förmodligen sanning under den historiska söndagsskolan.

Punkt nummer två är skapelseteologi som det starkt både undervisades om förr och idag.

Punkt nummer tre ger ett tydligt exempel på en kristen offerteologi som kunde vara en mening man under den historiske söndagsskolan fick lära sig utantill, och som idag lärs ut med samma innebörd men med andra ord.

---

⁹⁵ Bernerstedt, Lisa-Gun (red.) (2000). *Lärande och undervisning: grund för Svenska kyrkans pedagogiska arbete*. Uppsala: Svenska kyrkans nämnd för kyrkolivets utveckling s. 12

⁹⁶ Bernerstedt, Lisa-Gun (red.) (2000). *Lärande och undervisning: grund för Svenska kyrkans pedagogiska arbete*. s. 14

⁹⁷ Bernerstedt, Lisa-Gun (red.) (2000). *Lärande och undervisning: grund för Svenska kyrkans pedagogiska arbete*. s. 19

⁹⁸ Bernerstedt, Lisa-Gun (red.) (2000). *Lärande och undervisning: grund för Svenska kyrkans pedagogiska arbete*. s. 19

Den fjärde punkten är vad den historiska söndagsskolan gjorde, då man hade söndagsskola för barn som fördrev sin tid på gatan och var helt utan sysselsättning. Även dagens söndagsskola, samt de intervjuade församlingarnas barnverksamhet har haft detta som syfte och mål.

5. SLUTDISKUSSION

5.1 HUR OMSÄTTTS KYRKLIG PRAKTIK FÖR BARN SÅ ATT DE KAN VARA EN GUDSTJÄNSTFIRANDE GEMENSKAP?

En förutsättning är att även i framtiden se barn som egna individer. Inte små vuxna utan som de fullvärdiga spirituella människor de faktiskt är. Det måste vara låga trösklar till kyrkan och till en gudstjänstfirande gemenskap för barn. Dock behöver det för den saken skull inte betyda att kvaliteten på gudstjänsten blir sämre. Förväntningarna på gudstjänsten ska vara lika höga när barn medverkar som när det inte finns barn med som medverkar. Verksamheten i en kyrka där söndagsskola finns gör enligt min mening gudstjänstlivet rikare. Detta då barn inspirerar och är oförutsägbara. Dock måste man i sin församling, som barnledare, fundera över vad för slags pedagogik man tillhandahåller. Ska det vara lek eller gudstjänst? Eller ska det vara en kombination? Detta behöver församlingen ha med i sin beaktning när man arbetar för att det ska finnas en fruktsam gudstjänstfirande gemenskap.

Det är ett arbete för hela församlingen, hela församlingen bör känna delaktighet i att hela gudstjänsten håller den kvalitet man önskar. Både i teori och praktik måste man finna ett sätt att göra gudstjänsten till sin, där helhet och balans råder. Där alla hittar en plats de trivs med samtidigt som det inte får bli en splittrad gudstjänst. Det är som sagt allas ansvar i gudstjänsten att göra detta möjligt, även barnens. Det sägs att gudstjänsten är en ”lek inför Guds ansikte”, vilket då skulle innefatta att barnen har ett försprång som lever efter detta varje dag.

Söndagsskolan är dock ingen ersättning för gudstjänsten i sig, huvudgudstjänsten eller andra gudstjänster som församlingen erbjuder utan ses som ett komplement till dem. När barnet känner sig trygg med vad som händer i söndagsskolan är steget inte så stort att följa med på en annan gudstjänst som t.ex. en familjegudstjänst i församlingen. Söndagsskolan är en gudstjänst i sig, men den hjälper också till att förbereda barnen till att vara med på huvudgudstjänsten. Själv ser jag söndagsskolan som en bro mellan två typer av gudstjänster som man kan gå fram och tillbaka på, där barnet i sin egen takt kan mogna och känna efter när man vill testa det ena eller det andra. Men för att barnet ska vilja vara med och fira huvudgudstjänst med de vuxna krävs det att barnet ges möjlighet till ”lek” i ”stora” kyrkan. Där barnen ges inspirerande och meningsfulla uppgifter, där alla hittar sig själv i gudstjänsten och kan göra det dem vill eller inte vill göra.

Som jag ovan diskuterat så ser man på kunskapen på ett annat sätt idag. Idag talas det om ett livslångt lärande. Idag blir böner, sånger och bibelberättelser integrerat i barnens undervisning på ett annat plan som inte har med utantill kunskap att göra.

Forskningen pekar också på att barn har rätt till andlig utveckling. Maare Tamm skriver att barn redan vid 2-3 års ålder har existentiella frågor som ”Vem skapade mig?”, ”vem gjorde solen?”, ”vilka föddes först och hur skapades allting?” Detta är frågor som det finns utrymme för ett barn att ställa i en kyrklig miljö. Att barn söker svar är inget konstigt. Sören Dalevi menar att ha kunskap är att ha omsorg, vilket gäller för både vuxna och barn.

Självklart ska Svenska kyrkan inte ha verksamhet bara för sakens skull. I en av intervjuerna jag gjorde fick jag svaret att ”Svenska kyrkan har som helhet en god blick för barnen. Men ibland bör man kanske fundera på om vi hela tiden måste erbjuda nya verksamheter:” Detta bör efterlevas om man vill ha en hållbar verksamhet. De som arbetar med barnverksamheten i församlingen bör ställa sig frågor som vad målet och syftet med deras verksamhet är. Dock är de öppna verksamheterna väldigt viktiga. Dessa verksamheter skapar ett ”vi” en kollektiv känsla, en församlingssamfund, menar Niclas Blåder i *Barnen i Svenska kyrkan: teologiska reflektioner om en kyrklig praktik*. Han menar att det ofta förs fram ett kristet budskap i dessa, men också ofta en förväntan hos föräldrarna att en kristen tradition ska lysa igenom verksamheten i vilken barnen finns med i.

Ellinor Burman menar, att det så länge det finns högmässa, finns söndagsskola. Barn förtjänat att få evangeliet berättat för sig på deras egna villkor. Jag ser mycket optimistiskt på Svenska kyrkans framtida barnverksamhet, samt söndagsskola oavsett vad man väljer att kalla det. Så länge tro, ambition, vilja till förändring, samt lek och glädje finns i församlingarna kommer barnverksamheten att blomstra.

5.2 BILAGA 1

INTERVJUFRÅGOR FÖR LUNDS FÖRSAMLINGAR I SVENSKA KYRKAN OM BARN OCH FAMILJVERKSAMHETEN.

1. Vad har ni för barn och familjeverksamhet?
2. Vad är syftet och målet med er barn och familjeverksamhet?
3. På vilket sätt tydliggörs detta syfte och mål i er verksamhet? Och på vilket sätt ger ni ut information om den?
4. Vad är dopundervisning enligt dig? Och på vilket sätt innehåller er barnverksamhet dopundervisning?
5. På vilket sätt får barnen plats i gudstjänsten?
6. Anser du att Svenska kyrkan respektive din egen församling har en välfungerande barnverksamhet? Eller hur skulle den kunna bli bättre?
7. Har ni någon barnverksamhet på söndagar i anslutning till huvudgudstjänsten, av typen söndagsskola?

Om församlingen har söndagsskola används även intervjufrågorna 8-15. Om ej, uteblir dessa.

8. Hur länge har ni haft söndagsskola?
9. Hur kan en söndagsskolegång se ut?
10. Vad är er respons från föräldrar och barn?
11. Tycker du att söndagsskolan gynnar gudstjänstlivet?
12. Vad är målet med söndagsskon?
13. För vems skull är söndagsskolan?
14. Hur ser söndagsskolan ut idag?
15. Hur ser söndagsskolan ut om två respektive 10 år?

Extra fråga till Ellinor Burman församlingspedagog i Helgeands församling som varit med och skrivit boken "*Barnens agenda*."

- På vilket sätt ansåg du att det fanns ett behov av ett nytt söndagsskolematerial, och vad gör detta material unikt?

BILAGA 2.

Ett utdrag ur: Andersson, Josefin & Burman, Ellinor. *Barnens agenda: kopieringsmaterial*. Verbum⁹⁹

Första söndagen i advent – Ett nådens år

Första söndagen i advent

Under advent förbereder vi oss inför julen. Ordet advent betyder ankomst. Varje år under adventstid och jul firar vi att Gud blev människa och kom till oss som en liten bebis, och fick namnet Jesus.

Några hänger upp en adventsstjärna i fönstret för att påminna om Jesu födelse, några låter ett datumljus brinna en stund varje dag fram till jul för att räkna ner dagarna till julafton. Det finns många olika traditioner kring advent. Hur brukar ni göra där hemma?

✿ Göra:

Skriv siffror på ett stearinljus, antingen för varje dag från den 1:a till den 24:e december eller en siffra för varje adventssöndag. Det finns speciella stearinfärger som man kan köpa i hobbyaffärer, men det går också bra att använda en bra tuschpenna eller märkpenna. Vill ni inte skriva siffror kan ni istället måla något på ljuset med märkpenna. Ljuset kan också bli en fin julklapp till någon.

© Verbum Förlag AB. Fri kopieringsrätt.

1 söndagen i advent

Idag är temat *Ett nådens år*. Texterna handlar om att Gud sänder sin son till oss och om hur vi ska ta emot honom.

⁹⁹ Andersson, Josefin & Burman, Ellinor (2010). *Barnens agenda: kopieringsmaterial*. Verbum

Jesus rider in i Jerusalem

När de närmade sig Jerusalem, skickade Jesus i väg två av sina lärjungar och sa: "Gå in i byn där framme. Där kommer ni att få se en åsna, som står bunden. Ta åsnan och led hit den. Om någon frågar vad ni gör, ska ni bara säga att Herren behöver den."

De gav sig i väg, och det var som Jesus hade sagt.

De fick syn på en åsna som stod bunden ute på gatan vid en port. Då tog de åsnan.

Några som stod där frågade: "Vad gör ni? Tar ni åsnan?"

Lärjungarna svarade som Jesus hade sagt åt dem, och då fick de gå.

De ledde åsnan till Jesus. Sedan lade de sina mantlar på åsnans rygg och Jesus satt upp på den. Där kom han nu ridande. Många bredde ut sina mantlar på vägen, andra tog kvistar från träden och lade på vägen. Löv strödde de ut som en matta. Och allt folket, både de som gick före och de som följde efter, ropade och sjöng:

*Hosianna! Välsignad är han
som kommer i Herrens namn!
Hosianna i höjden!*

Bibel för barn, sid 196–197

Vi ber:

*Gud, vi ber för kyrkans nya år. Vi ber att vi ska få
många möjligheter att vara nära dig. Tack för att
du kommer in i våra liv och vill att vi ska vara dina.
Idag vill vi särskilt be för ...
Välsigna oss nu och alltid. Amen.*

♪ *Sångförslag*

Ljuset lyser. Text/musik: Kristin Erlansson

Ur *Liten eller stor, Advent och julsånger för alla åldrar*

Ett litet barn av Davids hus. Text/musik: Britt G Hallqvist

Ur *Kyrksång*

---

6. LITTERATURLISTA

Andersson, Josefin & Burman, Ellinor (2010). *Barnens agenda: kopieringsmaterial*. Verbum Almer, Hans (2004). *I dialog med barn: grund för Svenska kyrkans arbete bland barn 0-14 år*. Uppsala: Svenska kyrkans församlingsnämnd

Bergstrand, Göran (1990). *Från naivitet till naivitet: om James W Fowlers modell för trons utveckling*. Stockholm: Verbum

Bernerstedt, Lisa-Gun (red.) (2000). *Lärande och undervisning: grund för Svenska kyrkans pedagogiska arbete*. Uppsala: Svenska kyrkans nämnd för kyrkolivets utveckling

Blåder, Niclas (2011). *Barnen i Svenska kyrkan: teologiska reflektioner om en kyrklig praktik*. Stockholm: Verbum

Blåder, Niclas (red.) (2011). *Och han tog dem i famnen-: texter om barn i kyrka och teologi*. Uppsala: Svenska kyrkan

Dalevi, Sören (2007). *Gud som haver barnen kär?: barnsyn, gudsbild och Jesusbild i Barnens bibel och Bibeln i berättelser och bilder*. Diss. Karlstad : Karlstads universitet, 2008

Dalevi, Sören (2012). *Låt berättelsen leva: Om barnet och bibeln*. Verbum

Fridén, George & Westin, Gunnar (red.) (1951). *Svensk söndagsskola genom 100 år: en krönika i ord och bild*. Stockholm: Ernst Westerberg

Fowler, James W. (1981). *Stages of faith: the psychology of human development and the quest for meaning*.

Knutsdotter Olofsson, Birgitta "Vad lär barn när de leker?" *Leka för att lära*. Utveckling, kognition och kultur. Harvard och Jensen red. (Lund: Studentlitteratur, 2009)

Tamm, Maare (1979). *Barnets tankevärld*. Göteborg: Esselte studium/Akad.-förl.

Ng, David & Thomas, Virginia (1981). *Children in the worshiping community*. Atlanta: John Knox Press

1. ed San Francisco: Harper & Row s.

Olivestam, Carl & Thorsén, Håkan (2011). *Värdegrund i skola och förskola: [om värdegrund, yrkesidentitet och praktik]*. 2., reviderade uppl. Stockholm: Remus

Vallinder, G. (1926). *Den svenska söndagsskolans historia*.

Vries, Anne de (1999). *Barnens bibel: bibeln berättad för barn*. 1. lätt rev. uppl. med nytt bildmaterial Aneby: KM-förl.

Borgå – överenskommelsen, <http://www.svenskakyrkan.se/porvoo/sv/cont.htm>

<http://lifeinthechurchofsweden.blogspot.se/2010/02/ar-sondagsskolan-pa-vag-tillbaka.html>

<http://www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=640338>

”Barn är en gåva till Kyrkan.

Kyrkans Herre sätter dem mitt i församlingen,

här och nu liksom en gång Galiléen,

inte som objekt för vår välgörenhet eller ens

som mottagare av våra anvisningar utan just

som förebilder för lärjungaskap.

En kyrka som inte utan förbehåll accepterar

barn i sin gemenskap berövar inte bara dessa

människor det som rättmätigt tillhör dem,

den förlust en sådan kyrka gör,

är ännu mer ödesdiger”.

Ekumeniskt uttalande från England inför barnåret 1979